

TEXTY PRO SPOLEČENSTVÍ MANŽELŮ 2010 - 2011

ARCIBISKUPSTVÍ OLOMOUCKÉ
Centrum pro rodinný život
Olomouc

**„Hloubku a krásu manželství lze nalézt v definitivním rozhodnutí. Pouze
tak může láska vyzrát v celé své nádheře.“**

/Papež Benedikt XVI./

OBSAH

<i>SLOVO ÚVODEM</i>	4
<i>PROSINEC 2010 - SVÁTOSTI (OBECNĚ)</i>	5
<i>LEDEN 2011- SVÁTOSTINY</i>	10
<i>ÚNOR - KŘEST</i>	13
<i>BŘEZEN - BIŘMOVÁNÍ</i>	16
<i>DUBEN - EUCHARISTIE</i>	20
<i>KVĚTEN - POKÁNÍ A SMÍŘENÍ</i>	24
<i>ČERVEN - POMAZÁNÍ NEMOCNÝCH</i>	29
<i>ZÁŘÍ - KNĚŽSTVÍ</i>	33
<i>ŘÍJEN - MANŽELSTVÍ</i>	38
<i>LISTOPAD – MANŽELSTVÍ (ČÁST DRUHÁ)</i>	41
<i>LITERATURA</i>	46

SEDM SVÁTOSTÍ KRISTA A CÍRKVE

Připravila
Mgr. Magdaléna Solárová, Ph.D.
Pro potřeby manželů upravil
Mgr. Peter Markovič a Lucie Ševrová
Centrum pro rodinný život
Olomouc
2010

Milí manželé,

dostáváte do rukou vypracované texty, které se vám snaží přístupnou cestou zprostředkovat nauku o svátostech a svátostinách církve.

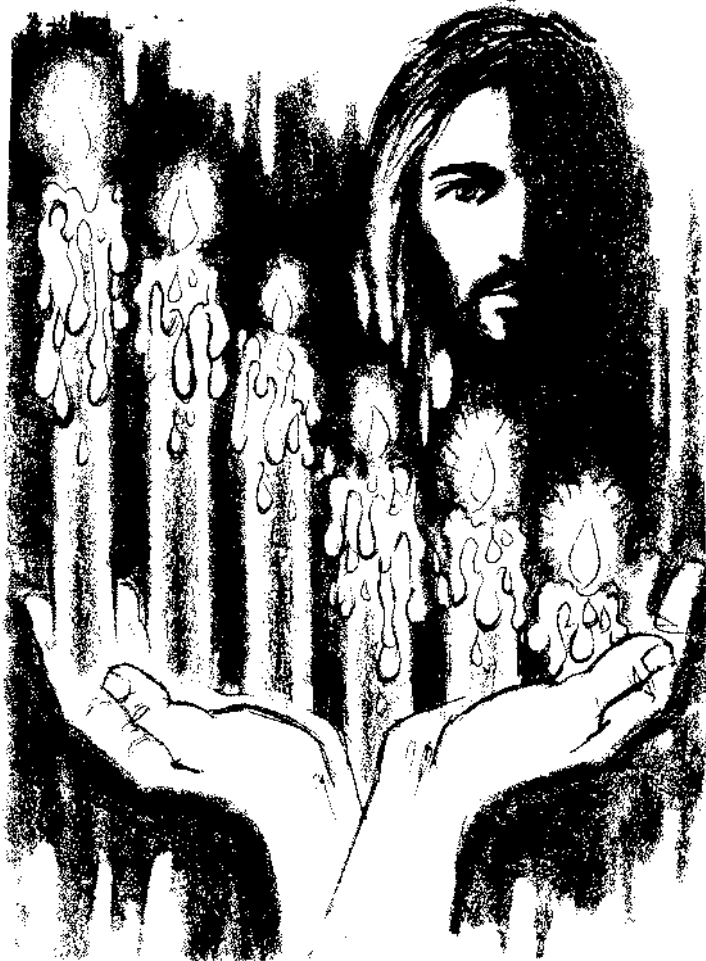
Svátosti se nás všech bez rozdílu bytostně dotýkají. Svátostí křtu začíná křesťanský život a jeho pokračování se rozvíjí skrze svátosti další. Možná jste někdy dávno byli v rámci výuky náboženství nebo z vlastní iniciativy v těchto svátostech již poněkud vzděláni, ale svátosti jako celek nepatří mezi časté cíle naší duchovní četby. Snad je to také proto, že pro „normální“ věřící se jedná o četbu poněkud nesnadnou.

Svátosti nám poskytují „zázemí“ Boží milosti a lásky, ale snad o to obtížnější je srozumitelný výklad svátostí (a svátostin). Výklad a nauka sedmi svátostí Krista a církve (včetně svátostin) přísluší teologii, přesněji vymezeno, teologii dogmatické (též liturgické). Jejím úkolem je správný výklad i chápání podstatných pravd katolické víry. Musí se tudíž vyjadřovat s určitou přesností, což může být na úkor srozumitelnosti pro nás běžné smrtelníky. Doufáme, že tyto texty navzdory i některým obtížnějším částem, budou pro vás srozumitelné a v mnohém vám přinesou i zajímavé poznání a duchovní povzbuzení.

Texty jednotlivých svátostí, až na nepatrné výjimky, jsou vypracovány na základě společného schématu. Umožňuje to větší přehlednost a systematickosti. Výklad svátostí vychází ze základní „teze“ jenž je zpravidla převzata z Katechismu katolické církve, který je pro nás základním pramenem nauky o naší víře. Pak následuje vlastní uvedení do tématu o jednotlivých svátostech, dějinný vývoj, způsob udílení svátosti a účinky milosti, kterou nám udělená svátost zprostředkovává. Poté nabízíme body k diskuzi, ze kterých je možné si vybrat, případně je doplnit, dle charakteru skupiny a jejich konkrétních členů. Text pokračuje modlitbou a někdy také odkazem na přílohu. Před každým setkáním je pro animátory vhodné, ne-li zcela nezbytné, se s jednotlivým tématem vždy dobře seznámit.

Přejeme Vám všem užitek i osobní uspokojení z vašich vzájemných setkání a doufáme, že *Sedm svátostí Krista a církve*, obohatí a upevní vaši důvěru v Ježíše Krista a Boží vedení, jenž navzdory složitosti našich lidských cest nás stále životem doprovází.

Mgr. Magdaléna Solárová, Ph.D.

PROSINEC - 2010

SVÁTOSTI obecně

1. Modlitba nebo píseň

2. Cíl setkání

Pochopení nauky o svátostech církve, jejich počet a význam. Svátosti doprovázejí život věřících po celý jejich život, některé napomáhají budovat život osobní i celé církve. Dále porozumění slovu milost (Boží) jenž se v náboženské řeči často v souvislosti se svátostmi užívá, ale její chápání je nedostatečné nebo někdy i velmi nejasné.

3. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

Svátosti Nového zákona ustanovil Kristus, je jich sedm: křest, biřmování, eucharistie, pokání, pomazání nemocných, kněžství a manželství. Sedm svátostí se týká všech úseků a všech důležitých okamžiků života křesťana: díky nim se u křesťanů život z víry rodí a vzrůstá, dostává se mu uzdravení i daru poslání. Tím dostávají určitou podobnost úseky přirozeného života i života duchovního (Katechismus katolické církve čl. 1210, dále KKC)

4. Uvedení do tématu

Když začínáme uvažovat o svátostech církve, je užitečné a vhodné, aby se objasnil význam slova svátost.

„Svátost“ značí zjevení a dar spásy přicházející od Boha ve viditelné podobě, ve viditelném znamení. Prvním a základním odhalením daru spásy je sám Ježíš Kristus: Ježíš narozený, zemřelý a zmrtvýchvstalý. Jeho poslání je první a velikou „svátostí“ spásy, poněvadž Ježíš Kristus svým vtělením skrze tělo učinil neviditelného Boha zjevným a přítomným. Kristovo lidství je jedinečné a mimořádné svátostné tajemství setkání Otce s lidmi. Bohu se totiž zalíbilo spasit člověka prostřednictvím Kristova těla, které božská přirozenost na sebe vzala. Kristus je tudíž ve svém lidství prvořadou svátostí Otce, svátostí setkání s Bohem. Po Kristu, a ve spojení s ním, je i církev (Kristova) tajemstvím

a svátostí spásy pro všechny lidi, je vyvoleným viditelným nástrojem, kterým Bůh sděluje své Slovo a poznání Boží spásy.

Cílem církve je ukazovat Krista a vést k němu (a tudíž ke spáse). Církev vlastně existuje proto, aby nám zprostředkovala vztah s ním. Církev je proto nejen viditelným znamením spásy, ale i „svátostí“ vzkříšeného a oslaveného Pána a má poslání hlásat a zpřítomňovat spásu.¹

Na tomto základě je potřeba chápat svátosti v užším slova smyslu jako viditelná znamení milosti, kterou v církvi působí Duch Kristův, skrze ně dostává člověk zvláštní účast na Kristově díle spásy, která pokračuje v církvi. Není jen příjemce, ale i aktivní spolupracovník na posvěcení svém i světa.²

Církev slaví celkem sedm svátostí. V těchto svátostech a skrze ně se Kristus sám dává lidem. Svátosti jsou účinná znamení, tzn. skutečně působí, že náležíme Bohu, a přinášejí nám spásu. Svátosti dal své církvi Kristus, jako záruku toho, že je zde, v církvi a s církvi. „Křest z nás dělá členy Kristovy církve na začátku našeho života. V bířmování jsou křesťané posíleni a posvěceni dary Ducha svatého. Eucharistie nám dává účast na životě našeho Pána a vytváří z nás společenství. Když zhřešíme, svátost pokání (zpověď) nám zjednává odpuštění a smíření s Bohem. Pomazání nemocných jim dává naději, sílu a útěchu. Kněžské svěcení přiděluje jáhnům, kněžím a biskupům zvláštní službu v církvi. Ve svátosti manželství si dva lidé navzájem slibují lásku a věrnost; společenství které vytvářejí, stává se obrazem našeho společenství s Kristem. Svátosti jsou viditelná znamení neviditelné skutečnosti spásy. Protože je uděluje Bůh, opravdu dosahují skutečnosti, kterou symbolizují (naznačují)“.³

Svátosti lze chápat tak, že jsou tajemstvím naší spásy. Ve svátostech církve se totiž uskutečňuje co bylo dokonáno v Kristu, „nejsou nic jiného než prodloužení tajemství vtěleného Slova“.⁴ A jako na počátku při vtělení Slova působil Duch svatý (Mt 1, 20; Lk 1, 35) a na počátku církve od Letnic, je to tentýž Duch, který buduje život jednotlivců i celé církve, což se děje zejména v liturgii, když církev koná svátostná znamení prostřednictvím kterých na nás působí Duch svatý: proto jsou svátosti zaměřeny na posvěcení člověka, oslavují Boha, přivádějí člověka k naplňování Božího plánu spásy (protože přivtěluji ke Kristu), budují církev a tím (tajemné) tělo Kristovo. Církev by nebyla bez svátostí a svátosti by nebyly bez církve. Skrze svátosti se církev zrodila, skrze ně i nadále žije a se posvěcuje a koná své jedinečné poslání.⁵

5. Dějiny (naukový vývoj)

V Písmu Nového zákona se pojem sacramentum (svátost) objevuje v souvislosti se starolatinými překlady z 2-3. století. Pojem sacramentum je latinský překlad řeckého „mysterion“ (tajemství, užívané v souvislosti s pohanskými náboženskými mysterijními kulty). Slovo mysterium se nachází v Novém zákoně celkem 27x.

Co znamená a co se míní tímto pojmem? Např. u Marka může znamenat „tajemství Božího království“, u Pavla a jeho stoupenců „skrytý věčný plán spásy Boží“ uskutečňující se v Kristu a jeho církvi⁶. Slovo „mysterion“ by tedy v Novém zákoně označovalo Boží spasitelný plán, Boží úmysl spasit člověka. Svatý Pavel se proto sám nazývá služebníkem Kristova tajemství: jeho úkol spočívá v tom, že má zvěstovat toto tajemství Božího plánu spásy (především generacím skrytý) (Ef 3,3-12; 1 Kor 2,7-10).

¹ P.Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, Kostelní Vydří: KN 2001, str. 9-12.

² J. Zvěřina, *Teologie agapé II*, Praha: Scriptum 1994, str. 249.

³ VĚŘÍM. Malý katolický katechismus, Kostelní Vydří: KN 2001, str. 94.

⁴ P.Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, 13.

⁵ *Tamtéž*, 14

⁶ W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky*, Svátost, str. 344.

V pohanských mystérijních kultech byla spása určena jen pro zasvěcence či vzdělané (mající „pravé“ poznání). Křesťanská spása je však určena pro všechny. Až do 5. stol. chybí jasný pojem svátosti. Poprvé použil pojem svátost (sacramentum) v souvislosti se křtem pravděpodobně Tertullián (+220).⁷

Původní význam latinského sacramentum byl velmi světský: přísaha na prapor, služební přísaha, finanční záruka. Tertullián spojuje přísahu, obřad křtu a tajemství v jeden celek. K učení o svátostech přispěl významně sv. Augustin (+430) a jeho teologické rozpracování se potom odrazilo v pozdějším vývoji. Od 12. stol. se propracovával přesnější pojem svátostí a vymezuje se jejich počet: 7 svátostí (předtím bylo známo 5 nebo i 12, ba dokonce až 30 svátostí). Ve 13. stol. se o počtu sedmi svátostí Kristem ustanovených jako prostředků milosti nepochybuje. Pozornost se soustřeďuje na účinnost svátostí. Velký vliv na učení o svátostech měl Tomáš Akvinský, který je pokládá za nástroje, které milost obsahují a jsou složeny ze smyslového prvku a prvku slova. Jsou jakoby fyzické nástroje skrze které je v člověku působena Bohem milost (s pomocí udělovatele).

V následujících naukových dokumentech církve se odráží zejména teologie zmíněného T. Akvinského. Kromě koncilů v Kostnici a Florencii byl to zejména koncil Tridentý (16. stol.), který závazně vyložil nauku o svátostech. Z jeho nauky je nejdůležitější: sedm svátostí ustanovil Kristus; svátosti obsahují milost, kterou naznačují a udílejí ji těm, kteří nekladou překážku; milost se uděluje mocí vykonaného obřadu (tzn. správným udělením svátosti se nepochybně milost uděluje), způsob udělování svátostí stanovuje církev, tři ze svátostí vtiskují nesmazatelné znamení (křest, biřmování, kněžství)⁸.

6. Charakteristika svátostí

Svátosti jsou:

- *znamení víry* :vyjadřují víru církve a člověka (který je přijímá)
- *znamení milosti*: ve svátostech se člověku daruje Bůh sám. Chce ho uvést k účasti na své božské přirozenosti. Je to milost daná jako dar – nazýváme ji milostí posvěcující. Tato jediná milost je však v každé jednotlivé svátosti udělována na „svůj“ vlastní (zvláštní) způsob – *milost svátostná*.
- *znamení složené z věcí a slov*: to znamená, že svátostné znamení (konkrétní svátost) je „složeno“ z materiálního znamení (např. voda, olej, chléb) a slovního určení (vymezení), tj. udělovací formule.⁹

7. Účinnost svátostí

Dílo spásy, jednou provždy Kristem ve velikonočním tajemství uskutečněné, je i dnes nabízeno každému věřícímu ve svátostech. Svátostmi se zpřítomňuje v církvi tajemství Kristova výkupného díla. Ježíš Kristus je živý, u svého Otce, je přítomný a živý i ve své církvi. Ježíš je jediný původce církve a tedy i svátostí církve, které jsou nezměnitelné, což neznamená, že by nemohly v průběhu času podléhat změně ve své rituální a svátostné praxi¹⁰.

Podle ustálené nauky církve jsou svátosti hlavními prostředky jimiž Bůh rozdává lidem svoji milost, i když to neznamená, že by tak nemohl činit i jinou cestou. Samotným Kristem je výslovně zdůrazněna nutnost křtu a tedy i nutnost církve, do které lidé skrze křest vstupují. Obrátit se ke Kristu znamená obrátit se k církvi, skrze kterou člověk křestem Kristův přijímá. Křtem milost začíná, všemi ostatními svátostmi se zvětšuje.

⁷ Tamtéž

⁸ J. Zvěřina, *Teologie agapé II*, 252-253; W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky*, Svátost, 345.

⁹ Tamtéž, 15; Uvedený autor v této souvislosti ohledně svátostného znamení složeného z věcí a slov cituje známé vyjádření sv. Augustína: „Odejmi slovo, a čím je voda, ne-li obyčejnou vodou? Když přistoupí k prvku Slovo, stane se svátostí“.

¹⁰ P.Gigliani, *Svátosti Krista a církve*, 16-17.

Tridentský koncil dělí svátosti na tři třídy:

1. Svátosti uvádějící do křesťanského života – křest, biřmování a eucharistie
2. Svátosti „uzdravující“ – smíření, pomazání nemocných
3. Svátosti společenské – kněžství, manželství.

Účinky svátostí spočívají v tom, že dávají posvěcující milost (tzv. habituální), která je společná všem svátostem. Zakládá důvěrné společenství života s Kristem a účast na jeho božské přirozenosti. Dále dávají svátosti svátostnou milost, která je každé svátosti vlastní a zvláštní. „Svátostná milost dodává milosti posvěcující určitou Boží pomoc, aby mohl člověk dosáhnout vlastního cíle každé svátosti“.¹¹

Tři ze sedmi svátostí (křest, biřmování, kněžství) vtiskují jistý charakter nezrušitelnosti vztahu s Kristem a církve („pečeť“ Ducha svatého). Tento charakter lze upřesnit jako např. znamení *připodobňující* vtiskuje obraz vtěleného Slova, (odlišuje přijímatele od všech ostatních), *dispozitivní* (připravuje a disponuje pro milost), *deputativní* (vysílá, pověřuje, dává posláním), *náročné* (vyžaduje milost, ukládá povinnost a závazky přijaté svátostným charakterem). Tato nauka nacházela své kořeny v 3. a 4. stol. v rámci teologických názorů a sporů týkající se neopakovatelnosti křtu, biřmování a svěcení, které lze přijmout jen jedenkrát během života a jejich udělení je tudíž v tomto slova smyslu jedinečné. Ve středověku bylo tato učení rozvinuto a Tridentským koncilem potvrzeno.¹²

8. Jak žít a svědčit (body k diskuzi)

- rozdílné názory mezi manžely na četnost přijímání svátostí a jejich význam pro každodenní život
- mluvit, nebo nemluvit o svátostech a jakým způsobem (v rodině, s přáteli, v práci)?
- zkušenosti s působením svátostí v mém životě nebo někoho blízkého
- krize a pochybnosti ohledně svátostí (mé vlastní, blízcí, děti); jak je překlenout, co pomohlo?

9. Modlitba

Nebeský Otče, ty stále o nás víš a nikdy nás neopouštíš. Poslal jsi nám Spasitele, svého Syna Ježíše. Žil mezi námi a byl dobrý ke všem: uzdravoval nemocné, odpouštěl hříšníkům, bral děti do náruče a žehnal jim, byl přítelem všech nešťastných, slabých a nakonec dal za nás svůj život. Nyní je mocně přítomen mezi námi také skrze svátosti církve a my Otče, můžeme poznávat i prostřednictvím nich, jak velká je tvá láska k nám i ke všem lidem. Dobrý Otče, chválíme tě a děkujeme ti. Neboť ty žiješ a kraluješ na věky věků. Amen.

10. Pro poučení

„Všichni jsme dostali z jeho plnosti, a to milost za milostí!“ (Jan 1,16).

„Po jejich ovoci je poznáte. Což sklízíte z trní hrozny nebo z bodláčí fíky?“ (Mt 7,16).

11. Příloha

Udělovatel a příjemce svátosti (Kdo svátosti uděluje a kdo je může přijímat)

¹¹ *Tamtéž*, 21; autor cituje Tomáše Akvinského.

¹² *Tamtéž*; W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky*, Svátost, 345.

Příloha

Udělovatel a příjemce svátosti

Kdo svátosti uděluje a kdo je může přijímat.

Pro svátosti je charakteristické, že se uskutečňují jako symbolické konání mezi dárce a příjemcem, tedy mezi udělovatelem a příjemcem svátosti.

Podle tohoto rozlišení lze uvést základní podmínky pro platné udělení svátosti:

1. Křest: Řádným udělovatelem křtu je biskup, kněz a jáhen; v nutném případě může křtít každý (např. v nebezpečí smrti), kdo si přivlastní úmysl církve (chce skutečně křtít). Příjemcem je každý člověk, který ještě není pokřtěn. Jako předpoklad je třeba u dospělého žádat víru, která také zahrnuje lítost nad spáchanými hříchy.

2. Biřmování: Řádným udělovatelem je biskup; mimořádný udělovatel je kněz, kterému byla ta moc předána. Příjemcem je pokřtěný, který není ještě biřmován, může a má přijmout biřmování. Předpoklad pro plodné přijetí je stav milosti.

3. Eucharistie: Udělovatelem je biskup a kněz. Sv. přijímání mohou podávat i k tomu církevně pověřeni muži a ženy. Příjemcem je pokřtěný ve stavu „milosti“. Je věcí dospělých křesťanů spoluslavit Eucharistií. Svaté přijímání církev dovolila i dětem, které dospěly k užívání rozumu (ve východních církvích i nově pokřtění kojenci v podobě vína).

4. Svátost pokání: Udělovatelem je kromě biskupa i kněz, který má k tomu i jurisdikci (právní pověření). První podmínka pro kněze je dána jeho svěcením, druhá – právní pověření – musí být předána podle příslušných právních norem. Příjemcem je pokřtěný hříšník, který dospěl k užívání rozumu a jehož základní životní poměry tomu neodporují (např. konkubinát). Užitek a platnost svátosti závisí od tří kajících úkonů: lítosti, vyznání a zadostiučinění, jak dalece se mohou a dají vykonat.

5. Pomazání nemocných: Udělovatelem je biskup a kněz. Příjemcem je pokřtěný, který se dostává do vzdálenějšího nebezpečí života pro nemoc nebo slabost stáří. Při bezvědomí stačí domněnka, že by eventuelní příjemce chtěl tuto svátost s vírou přijmout, kdyby mohl.

6. Svátost svěcení: Udělovatelem je biskup; při biskupském svěcení je obecným pravidlem způsob udělení ještě se dvěma spolusvětiteli biskupy. Biskupské svěcení je dovoleno jen z papežského příkazu. Příjemcem je pokřtěný muž. Stupně svěcení mohou být přijaty jen v tomto pořadí: jáhenství, kněžství a biskupství.

7. Svátost manželství: Udělovatelem je každý z partnerů manželství, vždy druhému. K platnosti manželství normálně nutný kněz nebo jáhen je jen kvalifikovaný svědek a představitel církve. Příjemcem je každý z obou partnerů manželství, přijímá vždy zároveň od toho druhého svátost.¹³

---

¹³ W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky*, Svátostná znamení, 352-353.

LEDEN - 2011

SVÁTOSTINY

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

Minulé setkání bylo obecným úvodem do nauky církve o svátostech církve, jejich počtu a významu. Svátosti doprovázejí věřící po celý jejich život a skrze milost, kterou udělují, buduje se život věřících i celé církve. Setkání se proto také věnovalo porozumění Boží milosti a účinkům milosti.

3. Cíl setkání

Svátostiny (alespoň některé) jsou v církvi velmi často užívané. Cílem setkání je pochopení významu svátostin a jejich zásadní rozlišení od svátostí. Dále to bude základní rozdělení svátostin jako takových a uvedení příkladů nejčastěji užívaných svátostin církve.

4. Svátostina

„Svátostiny ustanovila církev, aby jejich slavením vyprošovala věřícím Boží pomoc a ochranu. Jsou to posvátná znamení, kterými se podobně jako při slavení svátostí naznačují duchovní účinky připravující člověka na přijetí svátostné milosti a posvěčující různé životní situace“.¹⁴

5. Uvedení do tématu

Kromě udělování sedmi svátostí existují ještě jiné liturgické úkony k nimž náleží svátostiny. „Zatímco ve svátostech Duch svatý přímo působí, co naznačují, svátostiny ustanovila církev, aby jejich slavením vyprošovala věřícím Boží pomoc a ochranu. Jsou to posvátná znamení, kterými se podobně jako při slavení svátostí naznačují duchovní účinky připravující člověka na přijetí svátostné milosti a posvěčující různé životní situace“.¹⁵

Sedm svátostí ustanovil Kristus, a jsou účinné tím, že se konají (tím, že jsou správným způsobem vykonány), jedná při nich sám Kristus. Svátostiny však ustanovila církev. Jejich účinnost závisí na modlitbě církve. Jejich význam spočívá v tom, že skrze modlitbu církve připravují na přijetí milosti a disponují pro spolupráci s ní.

V úvodu k svátostem bylo vysvětleno, že svátosti ustanovené Kristem posvěčují základní a rozhodující momenty křesťanského života tím, že udělují Ducha svatého. Svátostiny ustanovené církví však slouží k posvěcování mnoha jiných momentů života lidí a také pro posvěcování věcí, kterých člověk ve svém životě užívá. Úkony svátostin obsahují vždy hlásání Božího slova a modlitbu (prosebnou či přímluvnou) doprovázenou nějakým znamením: např. položením ruky, pokřizováním, pokropením svěcenou vodou.

Svátostiny rozdělujeme podle toho, zda posvěčují lidi nebo věci:

¹⁴ ŘÍMSKÝ PONTIFIKÁL, *Svátostiny*, Kostelní Vydří: KN/ČBK 2008, čl. 39.

¹⁵ *Tamtéž.*

1. Svátostiny určené pro lidi

Mezi ně náležejí svátostiny určené pro posvěcení jistých církevních služeb a některých životních stavů:

- *obřad zasvěcení panen*
- *obřad řeholní profese* (veřejný slib žít v chudobě, čistotě a poslušnosti podle pravidel určitého řeholního společenství)
- *obřad posvěcení opata nebo abatyše* (ustanovení za představeného)
- *ustanovení mimořádných služebníků společenství* (laikům se dává pověření pro podávání sv. přijímání)
- *ustanovení lektorů, akolytů, katechetů* atd.
- *exorcismy* (církev veřejně a v autoritě Ježíše Krista prosí, aby osoba nebo věc byla uchráněna před vlivem zlého ducha a vyproštěna z jeho nadvlády)

2. Svátosti určené pro věci

- *obřad posvěcení kostela nebo oltáře* (místo vyhrazeno pro bohopoctu a kde se scházejí křesťané: vykropeno vodou a pomazáno křížmem)
- *žehnání* (původcem a pramenem požehnání je pouze Bůh; věci žehnáme proto, aby napomáhaly hledat Boha, milovat ho a jemu sloužit. Žehnáme samozřejmě i osoby.¹⁶

K žehnání slouží liturgická kniha *Benedikcionál* (Kniha žehnání). Vychází z jednotného vydání „*Římského benedikcionálu*“¹⁷, ale s určitými úpravami, které mohou vycházet vstříc potřebám země nebo určitého regionu. V úvodu jeho českého vydání je (biskupem Hrdličkou) vysvětleno:

“Chceme, aby i duchovní síla svátostin pronikala do církve, a to ve všech oblastech jejího života: v rodině a v životě osobním, v kostele, v modlitbě osobní a v úctě svatých, v různých dnech církevního roku, v prostředí lidského obydlí, na pracovištích, v přírodě, v událostech společenských a také ve vztahu k věcem, sloužící jak náboženské úctě, tak obecně prospěšným cílům. Všechna tato žehnání mají chválit Boha, Dárce všech dobrých darů a posvěcovat věřící, aby si lépe uvědomovali svou vděčnost i odpovědnost za tyto dary. Tak Duch Boží proniká do rozmanitých, mnohdy samozřejmých skutečností života a inspiruje věřící k hlubší zbožnosti i pochopení smyslu vlastního života a poslání“.¹⁸

Uvedený *Benedikcionál* rozčleňuje obřady žehnání do čtyř skupin. Jedná se o následující strukturu obřadu žehnání:

1. *Žehnání osob* (např. rodin, matce, manželům, dětem, rodičovské požehnání, při zásnubách, nemocným, poutníkům...)
2. *Kostel, bohoslužba, úcta svatých* (např. žehnání kostela nebo kaple, kalicha a pateny, zařízení, liturgických předmětů, zpovědnice, oken, křížů, soch, křížové cesty, varhan...)
3. *Žehnání v určité dny církevního roku* (např. adventního věnce, vína, vody, kadila, křídy, úrody, hřbitova...)
4. *Obydlí, pracoviště, příroda* (např. začátek stavby, řeholní dům, nový byt či dům, léčebný ústav nebo nemocnice, škola, jesle, dopravní prostředky, hasičské potřeby, polí, luk, živočichů...)¹⁹.

„Mezi svátostinami slavenými ve mši zaujímají významné místo žehnání oleje nemocných, oleje katechumenů a posvěcení křížma, užívaných při slavení svátostí.

¹⁶ P.Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, Kostelní Vydří: KN 1996, str. 172-173.

¹⁷ RITUALE ROMANUM, De Benedictionibus, editio typica 1984.

¹⁸ BENEDIKCIONÁL, ČBK: MCM Olomouc 1994, str. 5.

¹⁹ *Tamtéž*, srov. Obsah, str. 235-237.

Pro věřící místního společenství (tj. farnosti, pozn. autora) má velký význam zasvěcení kostela, kde se shromažďují k společným bohoslužbám. Ve mši se slaví rovněž obřad řeholních slibů, zasvěcení panen a žehnání opata a abatyše²⁰.

V případě menších společenství požehnání udělují i kněží a jáhni, ale v mnoha případech to mohou být i laici (katecheté, rodiče, hlava rodiny)²¹. Do svátostin se řadí i *křesťanský pohřeb*.

Křesťanský pohřeb je vyznáním velikonoční víry, poněvadž při tomto způsobu rozloučení s našimi zesnulými je vyznávána víra ve vzkříšení mrtvých a ve věčný život. Církev obětuje za zemřelé mši svatou, památku Kristovy smrti, a „vysílá“ k Bohu Otcí modlitby a přímluvy. Všichni věřící (spojeni v Kristu) mají z toho prospěch: zemřelým se dostává duchovní pomoci, kdo oplakávají zemřelé, těm vzchází útěcha a naděje.

Během obřadu rozloučení činí církev mnohá výmluvná znamení: pokropí tělo zesnulého na památku křtu, okouří ho na znamení úcty jaká přísluší chrámu Ducha svatého a rozsvítí v jeho blízkosti paškál – velikonoční svíci, světlo Krista zmrtvýchvstalého²².

6. Jak žít a svědčit (body k diskuzi)

- naše zkušenosti prožívání náboženských zvyků a tradic v rodině (Vánoce, Velikonoce...)
- význam přítomnosti křížů, svěcené vody, obrázků, přívěsků, adventního věnce, citace z bible a dalších „odkazů“ na křesťanství v našich domovech, pracovištích, přírodě, peněženkách atd.
- rozlišování mezi vnímáním svátostin se zřetelem na Boží milost a pověřivostí
- využívání možnosti nechat si požehnat byt nebo dům, dopravní prostředky, začátek stavby, pole...
- praxe a zkušenosti se žehnáním (svým dětem, rodiče snoubencům, křížky na čelo, novoroční, velikonoční, vánoční přání...)
- důležitost a význam pohřebních obřadů, prožívání pohřbu v rodině

7. Modlitba

Pane Ježíši Kriste, tys řekl: „Přišel jsem vrhnout na zem oheň, a co jiného si přeji, než aby se vzňal?“ Dej, ať tento oheň vzplane v srdci všech věřících. Dej, ať tvé království přijde do rodin a obcí, do dílen a továren, do škol, úřadů i poradních síní, ať tvůj duch vládne v soukromém i veřejném životě. Dej, ať jsme oporou tvým biskupům a kněžím, ať jim pomáháme v jejich náročném a odpovědném povolání. Ať se nelekáme žádné námahy a práce, žádné oběti pro zájmy tvé a pro spásu našich bližních. Jenž jsi živ a kraluješ na věky věků. Amen

8. Pro poučení

„Pro katolíka je liturgie společnou vlastí, ba je pramenem jeho identity.

Proto musí být předem určená, neproměnná, aby se prostřednictvím obřadu projevila Boží svatost“.

(Papež Benedikt XVI.)

²⁰ ŘÍMSKÝ PONTIFIKÁL, *Svátostiny*, čl. 42

²¹ P.Gigliani, *Svátosti Krista a církve*, str. 173; srov. ŘÍMSKÝ PONTIFIKÁL, *Svátostiny*, čl. 45.

²² P.Gigliani, *Svátosti Krista a církve*, 174.

ÚNOR - 2011

KŘEST

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

Cílem minulého setkání byl výklad významu svátostí a jejich zásadní rozlišení od svátostí, jejich základní rozdělení a uvedení příkladů nejčastěji užívaných svátostí církve.

3. Cíl setkání

Skrze křest jsme se stali křesťany. Cílem tohoto setkání je hlubší pochopení zásadního významu svátosti křtu, která z nás činí děti Boží a umožnila nám přijetí dalších svátostí Krista a církve. Setkání má oživit vědomí milosti křtu i jeho účinky, jež jsou zcela mimořádné.

4. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

„Svatý křest je základem celého křesťanského života, vstupní branou k životu v Duchu (...) a branou, která otevírá přístup k ostatním svátostem. Křtem jsme osvobozeni od hříchu znovuzrozeni jako Boží děti, stáváme se Kristovými údě; jsme přivtěleni k církvi a stáváme se účastnými jejího poslání: proto se křest správně a vhodně definuje jako svátost znovuzrození skrze vodu ve slově“. (KKC 1213).

5. Uvedení do tématu

Výraz „křest“ (řec. *baptisma*) znamená „ponoření“, koupel. V odvozeném slova smyslu „umytí“, což vyjadřuje a znamená účinek ponoření, očistu a očištění!

Ve SZ křest skoro vždy označuje rituální očištění. Některá židovská společenství však obřadní koupel (křest prozelytů) chápala nejen jako očištění nýbrž také jako zasvěcení do života společenství. V NZ se používá sloveso „ponořit“ pro Janův křest (Křtitele) tak pro křesťanský křest.

Podle Ježíšova příkazu (srov. Mt 28, 19) udělovali apoštolé křest ve jménu Ježíšově, od letnic pak apoštol Petr vyhláší, že je nutný křest na odpuštění hříchů a jako dar Ducha (srov. Sk 8, 12-13).

6. Dějiny

V polovině 2. století se již mluví o období přípravy na křest, vzniká doba označovaná jako katechumenát (3 roky) a ve čtvrtém století se katechumenát rozděluje na dvě období, na: 1. dobu katechetického výuky (*audientes*, slyšící), a 2. dobu přípravy na brzké zasvěcení (*electi*, vyvolení).

Později, od 6. století se katechumenát začal zjednodušovat, kandidáty ke křtu začínají být běžně děti (křest dětí je však možno doložit už v době vzniku prvotní církve, křest celých rodin, srov. Sk 16,31-33). Zhruba od 9. století už křest není spojen s Velikonocemi (byl původně udělován na Velikonoce) nebo letnicemi a katechumenát je dosti časově zúžen. Ve 4. století je křest ponořením nahrazován politím. V 16. stol. Tridentýský koncil činí závazným obřad křtu dětí, ale 2. vatikánský koncil (1962-1965) obnovuje křest dospělých, tzn. i katechumenát, dobu přípravy dospělých, včetně s obřadu uvedení dospělých do křesťanského života.

7. Význam a účinky křtu

Povaha křtu musí být zásadně chápána na základě faktu, že křest vzešel z trojího ponoření do vody a vzývání Nejsvětější Trojice.

Z uvedené skutečnosti vyplývá, že jsme křtěni ve jménu Nejsvět. Trojice, a to má své důsledky:

- vztah k Otci*: jsme (adoptivní) děti Boží, jsme nové stvoření a máme účast na Boží přirozenosti (srov. 2 Petr 1,4)
- vztah k Synu*: jsme pokřtěni v Krista, oblékli jsme Krista (Gal 4,27), máme účast na jeho životě, smrti a vzkříšení, jsme pokřtěni v jeho jméno a mu náležíme jako jeho údy (1 Kor 6,15; 12,27).
- vztah k Duchu svatému*: stáváme se chrámem Ducha (1 Kor 6,19), jsme obnoveni vodou a Duchem, Kristus a Duch nejsou odloučení (Řím 8,9).

„Každý pokřtěný je tedy nové stvoření, zrodil se z Otcovy lásky, byl ponořen a očištěn ve smrti a zmrtvýchvstání Krista, je nositelem Ducha synovství“.²³

Křest nás tedy poutá výjimečným způsobem k Trojici, představuje *ponoření do Nejsvětější Trojice*. Kromě toho má však ještě celou řadu dalších účinků a důsledků:

- Očištění od hříchů (od hříchu prvotního i osobních – v případě křtu dospělého)
- Přivtělení k církvi (srov. 1 Kor 12,13)
- Křest je poutem jednoty, máme společenství mezi sebou (srov. 1 Jan 1,3.6-7)
- Nezrušitelné znamení zapojení do velikonoční oběti (nezrušitelné znamení – *charakter* – že náležíme Kristu (srov. Řím 8,29).

8. Křestní znamení

Hlavním znamením svátosti křtu je ponoření do vody (nebo polítí) jenž je doprovázené vyznáním víry v Nejsvětější Trojici a jejím vzáváním! „Způsob křtu je tento: ten, kdo křtí, vylije třikrát vodu na hlavu křtěnce se slovy: Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.²⁴

Vedle tohoto hlavního znamení jsou ještě jiná, jako je *voda* (ta má v biblické tradici bohatou symboliku, která je připomínána zejména ve velikonočních obřadech - při vigílii), *pomazání* (olejem), *předání světla* (křestní svíce) a *roucha* (křestní rouška či košilka).

Účinky křestní milosti:

- „odpuštění prvotního hříchu a všech osobních hříchů“²⁵

- zrození k novému životu, jímž se člověk stává adoptivním synem Otce, Kristovým údem

9. Jak žít a svědčit (body k diskusi)

- účinky křtu a význam křtu pro život z víry a každodenní život, příklady, zkušenosti
- křest dětí, výběr křestního patrona a kmotra, příprava na křest
- závazky rodičů a kmotrů vůči pokřtěným dětem – výchova ve víře, osobní příklad
- příprava na křest při křtu dospělých nebo rodičů křtěných dětí – je dostatečná/nedostatečná, ...
- problémy a případná pozitiva manželství mezi pokřtěným a nepokřtěným
- křtít nebo nekřtít děti nevěřících rodičů?!?...
- křest v ohrožení života

10. Modlitba

Pane Ježíši Kriste, děkujeme Ti za milost křtu, kterou jsi nás obdaroval. Děkujeme Ti, že jsme se mohli křtem stát Tvými bratry a sestrami, a tak s Tebou dojít sjednocení v našem Nebeském Otci. Křtem jsme byli ponořeni v Tvou smrt, která navždy zlomila pouta zla. Dopřej nám, abychom byli skrze křest také vzkříšeni k životu věčnému. Amen

11. Pro poučení

„Mějme oči upřeny na Ježíše, od něho naše víra pochází a on ji vede k dokonalosti.“ (Žid 12,2).

²³ P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, 37.

²⁴ VĚŘÍM. *Malý katolický katechismus*, 96.

²⁵ V případě křtu dospělého.

12. Příloha

'Jack Rozparovač' aneb mrtví nelžou

Při oslavě výročí založení školy jsme každoročně měli promítání; směli jsme si vybrat film a ředitel ho zaplatil. Toho roku se distributor velice omlouval, že náš vybraný titul, Jack Rozparovač, není k dispozici, a místo toho nám poslal *Poslední dovolenou*.

Film se odehrával v předválečné Británii a pojednával o mladém obchodním cestujícím, který se specializoval na prodej zemědělských strojů v jižní Anglii. Na začátku filmu se ten mladý muž od svého lékaře dozvěděl, že trpí zvláštním onemocněním sleziny a zbývá mu jen šest týdnů života.

Po počátečním šoku se rozhodl, že si tu dobu jaksepatří užije, a tak shromáždil všechny své peníze a odjel na poslední dovolenou do pěti hvězdičkového hotelu, někam na jižní pobřeží. Když přijel do hotelu a převlékl se k večeri, zjistil, že není schopen opustit svůj pokoj. Velkolepost hotelu a jeho "skvělých a úspěšných" návštěvníků ho úplně ochromila.

Pak si náhle uvědomil, že pro tento snobský svět, jenž ho tak polekal, je prakticky mrtvý, což ho osvobozuje od jeho moci. Už nemusí hrát žádné divadlo, aby byl pro všechny přijatelný. Může být prostě sám sebou, dělat přesně to, co chce a říkat, co si myslí, ať je to přijatelné nebo ne.

Když u baru narazil na ministra zemědělství, pověděl mu svůj názor na politiku, která ničí zemědělce. Na ministra udělala jeho otevřenost takový dojem, že mu nabídl prestižní místo na ministerstvu, ale mladý muž místo odmítl. Později se u večere setkal s výrobcem kombajnů a podrobně mu popsal nedostatky jeho posledního stroje. Výrobce mu okamžitě nabídl práci v poradním výboru, již však nepřijal. A v obdobném tónu film pokračoval až do dosti bizarního konce.

Otec Williams, který dělal promítače, použil film jako téma svého nedělního kázání. Řekl nám, že už při křtu jsme zemřeli světu, který ve filmu tolik zastránil hlavního hrdinu; pouze si toho nejsme dost vědomi.

Biřmování, které mnozí z nás měli přijmout, je ideální příležitostí k zamyšlení nad tím, co už se stalo, abychom se, jako ten mladý muž, mohli setkat se smrtí. Jestliže budeme připraveni tuto duchovní smrt přijmout, stane se pro nás branou k dosud nepoznané svobodě, v níž se budeme moci skutečně stát sami sebou, postavit se za pravdu a vydávat jí svědectví.

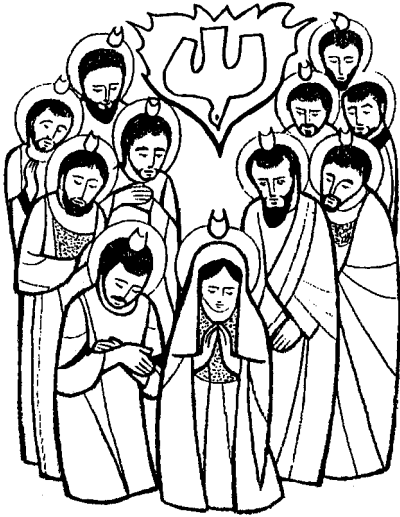
"Mrtví nelžou," řekl nám, ani se nedají korumpovat mocí, postavením či penězi. Ale varoval nás, že lidé, kteří mají odvahu mluvit pravdu, se málokdy dočkají pochvaly nebo odměny. Připomněl nám, co se přihodilo samotnému Kristu a jeho učedníkům, kteří ho následovali a snažili se svědčit o pravdě jako on.

Spojení účinku filmu a kázání hluboce zapůsobilo na všechny chlapce; pokud je mi známo, několik z nich později v životě kvůli svému přesvědčení trpělo. Jeden, který se pak stal poslancem parlamentu, přišel o své křeslo, protože odmítl zachovávat linii strany v případě potratového zákona.

Dalšího spolužáka vyhostili z Jižní Afriky za to, že kázal proti apartheidu, zatímco ostatní členové jeho řádu se drželi usmiřovací politiky. Jeden můj blízký přítel rezignoval na své místo u policie, jelikož nadřízení odmítli brát na vědomí jeho kritiku neetických metod výslechů. Jacka Rozparovače jsem nikdy neviděl, ale jsem si jist, že tím můj život nijak neutrpěl. Býval by však utrpěl, kdybych nezhlédl *Poslední dovolenou* a neslyšel o ní mluvit otce Williamse. Už léta mi to pomáhá chápat význam mého křtu, i když jsem ještě úplně nezemřel světu, který mě dál podplácí a korumpuje.

Doufám, že časem mi umírání světu, který mě a tolik jiných v minulosti uplácel, půjde lépe. Tu a tam se snažím pozvednout hlas jako druzí, ale je mi jasné, že mě nikdo neuslyší, dokud skutečně nezemřu a nebudu pohřben s Kristem, abych mohl v plnosti žít tímž životem jako on po svém vzkříšení. Teprve tehdy budu mít vnitřní sílu vysmát se světu, který mě tak často posílá k zemi. Možná pak budu schopen dostát požadavkům, pro něž Kristus žil a zemřel, a nežít už podle měřítek světa, který zná "cenu všeho, avšak hodnotu ničeho"²⁶.

²⁶ D. Torkington, „Mrtví nelžou“, in *Neztráčet naději*, Kostelní Vydří: KN 2002, str. 58.

BIŘMOVÁNÍ

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

Skrze křest jsme se stali křesťany. Cílem minulého setkání bylo hlubší pochopení zásadního významu svátosti křtu, jenž z nás učinila děti Boží. Setkání mělo oživit vědomí milosti křtu i jeho účinky v životě křesťanů.

3. Cíl setkání

Biřmování má završit původní křestní milost. Cílem setkání je pochopení svátosti biřmování jako svátosti křesťanské dospělosti a oživení vědomí tohoto daru milosti Boží, která z nás učinila dospělé, samostatné a schopné křesťany.

4. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

„Svátost biřmování ... je potřebná k dovršení křestní milosti. Vždyť svátost biřmování pokřtěné dokonaleji spojuje s církví a obdařuje zvláštní silou Ducha svatého, proto jsou ještě více povinni šířit a bránit víru slovem i skutkem jako opravdoví Kristovi svědkové“. (KKC 1285)

5. Uvedení do tématu

Výraz biřmování pochází z latinského „confirmatio“ (utvrzení) což naznačuje, že tato svátost dotvrzuje křest a posiluje křestní milost. „Biřmování zdokonaluje křestní milost; je svátostí, která dává Ducha svatého, aby nás hlouběji zakořenil do božského synovství, pevněji přivtělil ke Kristu, zpevnil náš svazek s církví...“(KKC 1316).

6. Dějiny

Dar Ducha svatého byl ve starověku udělován v (nerozdělené) církvi podle rozličných obřadů. Na Východě i na Západě se v průběhu času měnily, ale smysl zůstával stejný: předávání Ducha svatého. Jeden podstatný rozdíl však nemůže být opomenut, že totiž na Východě se svátosti křest, biřmování a svaté přijímání (uvedení do křesťanského života) současně stále udělují dětem stejně jako dospělým při téže obřadu.

Na Západě se od 5. a 6. století tato původní jednota udílení svátostí rozpadla. Děti se běžně křtili ihned po narození a biřmování se odkládalo na pozdější věk s tím, že bylo vyhrazeno biskupovi. Z tohoto důvodu vzniklo na Západě dvojí pomazání: první pomazání knězem hned po udělení křtu, a pozdější pomazáním, udělené biskupem. Jestliže je však křtěn dospělý, zůstává při jediném mazání po křtu: totiž biřmování.

Uvedená rozdílná praxe na Východě zdůrazňuje jednotu uvedení do křesťanského života jenž se děje skrze svátost křtu, biřmování a také, jak bude pojednáno později, eucharistie. Na Západě (latinská církev) je zase biřmováním zdůrazněno společenství křesťana s vlastním biskupem, jako základu jednoty církve.

7. Význam a účinky biřmování

Význam biřmování je spatřován analogicky v souvislosti mezi přirozeným a nadpřirozeným životem. Účast na nadpřirozeném životě se v jistém slova smyslu podobá třem nejdůležitějším úsekům přirozeného lidského života: původu (vzniku), rozvíjení a růstu.

V nadpřirozeném životě křesťana se vyskytují tři podstatné úseky života: křest (svátost znovuzrození, základ nadpřirozeného života), jenž je rozvíjen a posílen svátostí biřmování a jehož udržování a růst je „zabezpečen“ požíváním eucharistie (pokrm věčného života).

Prostřednictvím biřmování se křesťané ... mnohem více podílejí na poslání Ježíše Krista a na plnosti Duchu svatého, jímž jsou vrchovatě naplněni, takže celý jejich život šíří líbeznou vůni Kristovu. (formulace navazující na 2 Kor 2,15; srov. KKC 1294).

I když křest dává člověku cele Ducha svatého, přesto všechno je přece možný (a žádoucí) růst ve vroucnosti, v intenzitě, životním nasazení a energii, nechá-li se člověk Duchem zachytit. Dnešní teologie proto vidí význam biřmování jako nové a milostiplné oslovení Bohem, zprostředkované církví, jemuž pokřtěný věřící člověk smí a má odpovědět.²⁷ Ke zralé odpovědi má přispět příprava na biřmování. U nás je příprava ve farnostech obvykle požadována v rozsahu jednoho roku²⁸.

Základní účinek svátosti biřmování je zvláštní vylití Ducha svatého. V důsledku toho, jak bylo již poznamenáno, biřmování přináší vzrůst a prohloubení křestní milosti:

- „hlouběji nás zakořeňuje do Božího Synovství, jenž nám dává právo volat: Abba, Otče (Řím 8,15);
- pevněji nás spojuje s Kristem;
- rozmnožuje v nás dary Ducha svatého;
- dokonaleji nás spojuje s církví;
- poskytuje nám zvláštní sílu Ducha svatého, abychom statečně vyznávali Kristovo jméno a abychom se nikdy nestyděli za kříž“ (KKC 1303).

8. Biřmovací znamení

Podstatné vnímatelné prvky udělování svátosti biřmování jsou: pomazání čela křížmem, které se koná vložení ruky se slovy – „přijmi pečeť daru Ducha svatého“.²⁹

Pomazání podle biblické i staré tradice církve má mnoho rozličných významů: olej je znamením hojnosti, radosti, očištění, síly, je znamením uzdravování a hojení ran i znamením krásy a zdraví.

Pomazání křížmem, olej obvykle olivový a smíšený s balzámem, při biřmování (stejně tak po křtu i kněžském svěcení) je znamením zasvěcení. Už ve SZ existovalo trojí posvěcení olejem: královské, kněžské a někdy i prorocké.

²⁷ W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky*: biřmování, str. 26.

²⁸ „Příprava na biřmování má být zaměřena k tomu, aby vedla křesťana k důvěrnějšímu spojení s Kristem, k živější důvěrnosti s Duchem svatým, s jeho působením, s jeho dary a pobídkami, aby mohl lépe převzít apoštolskou odpovědnost křesťanského života. Proto také katecheze před biřmováním bude usilovat o to, aby probudila smysl pro příslušnost k církvi Ježíše Krista, a to jak ke všeobecné církvi, tak k farnímu společenství. Právě na tomto společenství spočívá zvláštní odpovědnost za přípravu biřmovanců“ (KKC 1309) .

²⁹ Srov. P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, str. 71.

Když je biřmovanec pomazán křížmem, dostává tím znamení, pečeť Duch svatého! Význam a výraz pečeť má rovněž bohatou významovou škálu: „Pečeť je symbolem osoby, její autority a jejího vlastnictví nějakého předmětu – proto se vtiskovala vojákům pečeť jejich vůdce anebo otrokům znamení jejich pána - ověřuje právní úkon nebo určitý dokument a v určitých případech jej kryje tajemstvím“. (KKC 1295)

Sám Ježíš Kristus říká, že obdržel pečeť od svého Otce (Jan 6,27). Křesťan pak je označen pečeti: „Bůh nás posvětil, vtiskl nám svou pečeť, a tak nám vložil do srdce Ducha jako záruku“ (2 Kor 1,22; Ef 1,13). Tato pečeť skrze Ducha vtisknutá znamená, že náležíme cele Kristu Ježíši.

Způsob (obřad) udělení svátosti biřmování je tento: Biskup nebo jeho pověřený zástupce po obnově křestního vyznání vztáhne ruce nad biřmovance a vyprošuje jim modlitbou dary Ducha svatého:

Všemohoucí Bože, Otče našeho Pána Ježíše Krista, Tys dal ve křtu těmto svým služebníkům odpuštění hříchů a život věčný. Sešli na ně svého Ducha Utěšitele: dej jim ducha moudrosti a rozumu, ducha rady a síly, ducha poznání a lásky, a naplň je duchem bázně před tebou. Skrze Krista, našeho Pána.

Pak následuje podstatný obřad svátosti. Biřmování se uděluje prostřednictvím pomazání křížmem na čelo, spolu s vkládáním ruky a prostřednictvím slov: „Přijmi pečeť daru Ducha svatého“. Políbením (objetím) pokoje se obřad ukončuje, znamená a vyjadřuje církevní společenství s biskupem a se všemi věřícími.³⁰ (srov. KKC 1300; 1301).

9. Jak žít a svědčit (body k diskuzi)

- osobní pohled na význam svátosti biřmování pro můj život
- moje představa o křesťanské dospělosti; křesťanská dospělost versus lidská dospělost
- naše zkušenosti, nebo jiných, světců s modlitbou k Duchu svatému (při rozhodování, při modlitbě za někoho, „vylití Ducha sv.“ ...); příklady zkušenosti s praktickým působením třetí Božské osoby (v manželství, při výchově dětí,...)
- důležitost modlitby k Duchu svatému pro nás, zprostředkování modlitby našim dětem (návrhy jak je motivovat)
- rozpoznávání osobních darů a projevů Ducha sv. a jejich využívání při službě druhým; příklady, zkušenosti jiných...
- příprava na přijetí svátosti biřmování

10. Modlitba

Varianta I.

Všemohoucí Bože, Otče našeho Pána Ježíše Krista, Tys nás, své služebníky, ve křtu obnovil Duchem svatým a ve svátosti biřmování jsi na nás vylil hojnost Jeho darů. Sešli na nás i dnes svého Ducha Utěšitele, ať jsme „vyzbrojeni mocí z výsosti“³¹.

Dej nám, prosíme, ducha moudrosti a rozumu, ducha rady a síly, ducha poznání a lásky, a naplň nás duchem bázně před tebou. Skrze Krista, našeho Pána. Amen.

Varianta II.

Bože, Duchu svatý,

Ty sám se v nás modlíš vzdechy nevyslovitelnými, vždyť my ani nevíme, za co se máme modlit. Přicházíme tedy za Tebou a dáváme Ti svolení k tomu, aby ses Ty sám v nás modlil tak, jak chceš, a za to, co Ty chceš. Dáváme Ti všechno to, co jsme Ti dosud dát nechtěli.

³⁰ ŘÍMSKÝ PONTIFIKÁL, Biřmování. Apoštolská konstituce (Pavla VI.), ČBK: Kostelní Vydří 2008, str. 52.

³¹ Lk 24, 49

Nejen to, čemu jsme se bránili vědomě, ale také to, co dosud zůstává v našem nevědomí. Dáváme Ti všechno to, co do nás zasel zlý duch, aby nás odváděl od Tebe. Dáváme Ti to, co dosud vězí v našem těle, v našem rozumu i v našem srdci. Prosíme Tě, přijď se svými dary. Prosíme Tě o Tvůj dar *moudrosti*, abychom rozeznávali ve svém životě Boží znamení pro náš život a abychom je správně chápali. *Přijď, Duchu svatý.*

Prosíme Tě o Tvůj dar *rozumu*, aby nikdy náš rozum nestál proti naší víře, ale aby vždy sloužil k ještě hlubšímu a dokonalejšímu poznání Boha. *Přijď, Duchu svatý.*

Prosíme Tě o Tvůj dar *rady*, abychom měli dostatek podnětů pro naše rozhodování a abychom se vždy rozhodovali s ohledem na Boží vůli, ale přesto svobodně a s vědomím, že Bůh žehná všem našim krokům, pokud nás nepřivádí do záhuby. Od takových kroků nás chraň. *Přijď, Duchu svatý.*

Prosíme Tě o Tvůj dar *síly*, abychom měli odvahu opustit všechno, co nás odvádí od Boha a od plnění Jeho vůle a abychom vytrvali v Lásce Kristově za všech okolností. Vždyť nic nás od ní nemůže odloučit. *Přijď, Duchu svatý.*

Prosíme Tě o Tvůj dar *poznání*, abychom dokázali rozeznat mylné představy o sobě, o svém životě i o Bohu a abychom poznali Pravdu, která osvobozuje. *Přijď, Duchu svatý.*

Prosíme Tě o Tvůj dar *zbožnosti*, abychom stále více poznávali Boha a stále více toužili dorůstat do Jeho lásky. *Přijď, Duchu svatý.*

Prosíme Tě o Tvůj dar *bázně Boží*, abychom se v každé životní situaci dokázali v pokoře sklonit před Bohem jako před svým Pánem a Bohem. Abychom se před Ním neskláněli ve strachu a otroctví, ale v lásce a svobodě dětí Božích. *Přijď, Duchu svatý.*

Amen.

11. Pro poučení

„Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán“ (Řím 5,5).

„Ovoce Božího Ducha však je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání...“ (Gal 5,22-23a).

"Každému je dán zvláštní projev Ducha svatého ke společnému prospěchu..." (1Kor 12,7).

„Žijte z moci Božího Ducha, a nepodlehnete tomu, k čemu vás táhne vaše přirozenost“ (Gal 5,16).

DUBEN - 2011

EUCHARISTIE

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

Biřmování má završit původní křestní milost. Cílem minulého setkání bylo pochopení významu svátosti biřmování jako svátosti křesťanské dospělosti.

3. Cíl setkání

Cílem setkání je pochopení významu eucharistie pro život osobní i život celé církve. Eucharistie má v životě věřících důležité místo, její význam je však velmi bohatý. Proto cílem setkání bude hlubší a náročnější porozumění celostnímu smyslu i účinku této svátosti.

4. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

„Svatá eucharistie dokončuje uvedení do křesťanského života... . Eucharistie je zdrojem a vrcholem celého křesťanského života“. (KKC 1322; 1324).

5. Uvedení do tématu

Eucharistie je ústřední svátost církve. Názvy biblického původu jako Večeře Páně, Lámání chleba (srov. Sk 2,42) nebo z pozdější doby pocházející Mše svatá, Svatá oběť nebo jiná (např. Bohoslužba a další) ukazují na rozmanitost pohledu a významu této svátosti. Velmi rozšířené je označení Nejsvětější svátost; tímto výrazem se neoznačuje nic z výše uvedeného (tzn. obřad, liturgie), ale eucharistické způsoby uchovávané ve svatostánku.

Eucharistie znamená „díkovzdání“. Evangelisté umísťují ustanovení eucharistie do poslední večeře Páně, jež je situována do rámce židovské velikonoční večeře. „Jako Mojžíš ustanovil památku na odchod z Egypta a na úmluvu (Ex 12,14), ustanovuje Ježíš v plnosti času novou památku, kterou mají jeho učedníci slavit, aby zvěstovali jeho smrt a vzkříšení v očekávání jeho příchodu (1 Kor 11,24.25)“.³²

Nejužívanější název mše svatá (lat. missa, od 4. stol.) vznikl od zvyku posílat (mittere, missio - posláni) katechumeny po bohoslužbě slova pryč (další část eucharistické bohoslužby se ještě nemohli účastnit). Později byli všichni věřící na konci mše svaté takto propouštěni („vysílání“!), aby se stali svědky Ježíše Krista v každodennosti svého života.³³

³² P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, str. 80.

³³ VĚŘÍM. Malý katolický katechismus, Kostelní Vydří: KN 2001, str. 102.

6. Dějiny

V NZ máme zprávu o ustanovení eucharistie zachovánu celkem na čtyřech místech, jenž mají společný historický základ, ale současně se i vzájemně liší (některými výrazy a úpravou pro liturgické potřeby). Rozlišuje se:

- tradice *pavlovská* (1 Kor 11,23-25; Lk 22,15-20)
- tradice *markovská* (Mk 14,22-25; Mt 26,26-29).

Jako nejstarší je považováno svědectví Pavlovo (asi z let 54-57).³⁴ Naše mše svatá má kořeny v této posvátné tradici o níž Pavel svědčí těmito slovy (jenž stojí za to, aby byla citována): „Co jsem od Pána přijal, v tom jsem vás také vyučil: Pán Ježíš právě tu noc, kdy byl zrazen, vzal chléb, vzdal díky, rozlámal ho a řekl: „Toto je moje tělo, které se za vás vydává. To číňte na mou památku.“ Podobně vzal po večeři i kalich a řekl: „Tento kalich je nová smlouva, potvrzena mou krví. Kdykoliv z něho budete pít, číňte to na mou památku.“ (1 Kor 11,23-25)

O centrálním významu eucharistie v životě prvotní církve se pak dovídáme ze Skutků: „Setrvali v apoštolském učení v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách.“ (Sk 2,42-47) Dokonce i tehdy, když se první věřící ještě účastnili chrámové starozákonní bohoslužby, ve svých domech křesťané už lámali společně chléb.

První obšírnější pojednání o eucharistii nacházíme v 2. stol. u Justina (+ kolem 165). Vyhrazeným časem pro bohoslužbu už není večer, nýbrž zvláště nedělní ráno (připomíná vzkříšení). V následujícím období (doba církevních otců – tzv. patristika) se nerozvíjí jen liturgie eucharistie, ale rovněž také různé pastorační výklady této svátosti v katechezích (tzv. mystagogické).

Se středověkou teologií se rozvíjí otázka reálné (skutečné) přítomnosti Ježíše v Eucharistii a v důsledku toho narůstá uctívání Krista v této svátosti stále přítomného. Nejdůležitější nauku o Eucharistii vynesl církevní koncil ve Florencii (15. stol.) a v 16. stol. Tridentýský koncil, který velmi obšírně projednával rozhodující otázky Eucharistie: je skutečnou (viditelnou) zpřítomněnou obětí Krista a Kristus je v ní skutečně (reálně) přítomen.³⁵

Další rozvinutá nauka se objevuje ve 20. stol. u papeže Pia XII. v encyklice „*Mediator Dei*“ a v učení 2. vatikánského koncilu (1962-1965): Kristus je obzvláště přítomen v oběti mše svaté, zejména pod eucharistickými způsoby, dále v osobě kněze, ale je také přítomen ve svém slově a ve společenství věřících (to vlastně znamená v celém liturgickém konání, je přítomen rozličnými způsoby v liturgiích jako takové).³⁶

7. Význam a účinky Eucharistie

Podle liturgie i učení církve je eucharistie svátostnou přítomností celého Krista a jeho spásy v podobě pokrmu a nápoje.³⁷

Eucharistie proto mezi svátostmi zaujímá zvláštní místo a ocenění. Obecně totiž platí, že „nejvznešenější svátostí je nejsvětější eucharistie; v ní je sám Ježíš Kristus přítomen, obětován a přijímán jako pokrm; jí církev stále žije a roste. Eucharistická oběť je památka smrti a zmrtvýchvstání Páně; v ní stále trvá oběť kříže; je vrcholem a pramenem křesťanské bohoslužby a života; jí se projevuje a vytváří jednota Božího lidu a dokonává utváření církve, Kristova Těla. Ostatní svátosti a veškerá apoštolátní činnost církve souvisí s nejsvětější eucharistií a jsou k ní zaměřeny.“³⁸

³⁴ J. Zvěřina, *Teologie agapé II*, Praha: Scriptum 1994, str. 281-282.

³⁵ W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky: Eucharistie*, str. 93.

³⁶ *Tamtéž*, str. 94.

³⁷ J. Zvěřina, *Teologie agapé II*, str. 284.

³⁸ Kodex kanonického práva, §897. Citace uvedena in P. Gigliani, *Svátosti Krista a církve*, str. 78.

2. vatikánský koncil v nauce o posvátné liturgii podává souhrn smyslu a významu této svátosti. Hovoří o eucharistii jako o *svátostné oběti*, o *velikonoční hostině* a *záruce budoucí slávy*.³⁹ Pro pochopení těchto významů eucharistie učiníme k tomu přiměřený výklad.

a. Eucharistie jako svátostná oběť je:

- *obětí Kristovou*; církev vychází z příkazu Páně: „To konejte na mou památku“. Tato památka pro nás zpřítomňuje to, co Kristus pro nás na kříži vykonal, má proto smysl oběti, a předjímá její budoucí naplnění. Jediná oběť na kříži jednou provždy přinesená, je pokaždé přítomna uprostřed věřícího lidu ve znameních chleba a vína. Oběť na kříži i oběť eucharistická jsou obětí jedinou. Rozdíl však spočívá ve způsobu oběti: na kříži to bylo obětní darování krvavé, na oltáři (ve svátosti) je to obětní dar nekrvavý. Ježíš se vydal zcela Otcí věčně platnou obětí života, církvi se dává jako proměněný chléb a nápoj. Je to pokračování sebesdílení Krista, které započal svým vtělením. V eucharistii dává Kristus sebe sama.

- *je obětí církve*; v eucharistii se církev dává Kristu a skrze něho sebe sama obětuje Bohu. V této duchovní oběti (nekrvavé) má každý věřící nenahraditelnou kněžskou účast: „Věřící mají přinášet ... obětní dar nejen rukama kněze, ale i spolu s ním, a tím se mají učit obětovat sami sebe. Prostřednictvím Krista mají den ze dne dorůstat k dokonalejší jednotě s Bohem i mezi sebou, aby nakonec Bůh byl všechno ve všem“. (SC čl. 48) Láska a oběť spolu souvisí, obětuje se ten, kdo miluje. Proto je život lásky spjat s eucharistickým tajemstvím. Život, práce, chvála, utrpení a modlitba sjednocuje věřící s úplnou obětí Kristovou. Je také nutno uvážit, že i církev jako taková je obětována, protože jako tělo se účastní oběti Krista-hlavy. Kristus totiž obětuje i své tajemné údy (zdravé, slabé i nemocné).

- *je zpřítomněním Krista*; Kristus je ve své církvi přítomen mnoha způsoby, zvláštním způsobem je však přítomen v eucharistických způsobech. Jeho přítomnost je pravá a skutečná, reálná. K takové přítomnosti dochází proměněním chleba a vína v tělo a krev Pána Ježíše Krista konsekračními slovy a vzýváním Ducha svatého. Z tohoto důvodu při uchovávání eucharistie jí přísluší náležitá eucharistická úcta pramenící z poznání víry, že je zde Bůh s námi. Prvním významem uchovávání eucharistie je viaticum (přijímání na konci života, „na cestu“), dále podávání sv. přijímání mimo mši svatou a uctívání Nejsvětější svátosti.

b. Eucharistie jako velikonoční hostina je:

- *utužením našeho spojení s Kristem*; dává nám účast na životě s Kristem a je základem našeho společenství s ním a v něm máme účast i na životě společenství Nejsvětější Trojice, poněvadž Ježíš Kristus, náš Pán, žije životem plnosti Boha Trojjediného! Eucharistie jako velikonoční hostina předjímá eschatologickou (budoucí) hostinu Božího království a dává nám již účast na nové úmluvě stvrzené Ježíšovou krví.

- *silou vytvářející jednotu Kristova tajemného těla*; prohlubuje, posiluje i obnovuje naše přivtělení k církvi (započaté křtem). Buduje tak církev a činí z ní Boží lid. Eucharistie není bez církve a církev není bez eucharistie. Je základem pravého bratrství a vzájemného smíření. Vyjadřuje také Kristovo vítězství nad hříchem a smrtí.

- *nositelkou ovoce obětní hostiny*; jestliže se hodně (v posvěcující milosti) účastníme eucharistie a ji přijímáme, zvětšuje se naše spojení s Kristem, vzdaluje nás a očisťuje od hříchů (lehkých), vytváří z nás jednotu tajemného těla (nás s Kristem a všech navzájem současně, eucharistie utváří církev), prohlubuje křestní spojení s Kristem.

c. Eucharistie jako záruka budoucí slávy je:

- *závdavkem a předjímáním vzkříšení a budoucí slávy*; je spjata s nadějí v příchod Ježíše Krista. Nyní ho poznáváme vírou v jeho tajemstvích, potom ho uvidíme tak jak je, tváří v tvář (1Kor 13,12; 1Jan 3,2). Eucharistie je závdavkem i lékem nesmrtnosti. Uvádí nás také do života Trojice a dává nám účast na lásce a společenství Nejsvětější Trojice: Otcí se vzdávají díky, Syn se zpřítomňuje ve výkupné oběti lásky, Duch posvěcuje dary i věřící, všichni se sytí svátostí jednoty.⁴⁰

³⁹ P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, str. 80. Koncil o tom mluví v konstituci o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium čl. 47. (dále SC).

⁴⁰ Uvedené pojednání o účincích a významu eucharistie srov. P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, str. 80-87; J. Zvěřina, *Teologie agapé II*, str. 285-286.

8. Jak žít a svědčit (body k diskuzi)

- účinky Eucharistie a její význam pro život z víry, každodenní život (příklady, zkušenosti...)
- úcta k Ježíši ve svatostánku a vztah k adoraci před Nejsvětější Svátostí v rodině; společná modlitba v kostele
- vysvětlování tajemství Eucharistie dětem, domácí příprava dětí k Prvnímu svatému přijímání
- osobní vztah k živému Kristu a jeho důležitost zvláště pro praktický život (individuální, v manželství, rozebrat případné rozdílné přístupy)
- snažení se o vzdálenou, bezprostřední přípravu na přijetí Krista ve mši svaté, na společnou nedělní bohoslužbu
- návrhy vysvětlení situace dětem, když rodič nemůže přistoupit (nebo dlouhodobě přistupovat) ke svatému přijímání
- možnost duchovního přijímání (když nemohu přistoupit nebo u církevně nesezdaných křesťanů)

9. Modlitba

Pane Ježíši Kriste, věříme a vyznáváme, že jsi skutečně přítomný v Nejsvětější svátosti. Ty nejsi Bůh, který je vzdálený, ale svým vtělením ses sám stal součástí lidské rodiny. Jsi nám tak blízko. I když přebýváš ve slávě nebe, zároveň zůstáváš v naší blízkosti v podobě malého kousku chleba, v němž je skrytá tvoje sláva a moc, tvoje božství i lidství, tvé tělo i duše. Děkujeme ti za tuto tvou přítomnost mezi námi. Jenž jsi živ a kraluješ na věky věků.
Amen

10. Pro poučení

Marta Robinová z Francie velkou část svého života žila jen z Eucharistie. Desítky let byla připoutána na lůžko – nemohla chodit, hýbat se, zrak jí nesloužil, nemohla jíst a mnoho dalších omezení musela přijmout. Nejen pro 20. století se stala znamením, že i kdybychom byli bezmocní, bezvládní a chudí – Ježíš stačí... Ve srovnání s ním je všechno bohatství, úcta i zdraví, ničím... A kolik bohatých a slavných se vystřídalo u její postele proto, aby nabrali z jejího nevyčerpatelného pramene síly...

„Účastnit se eucharistie je nejopravdovější, nejsprávnější a nejúčinnější způsob, jak se ‚připravit‘ na smrt.“⁴¹ „Vždyť nejsvětější eucharistie obsahuje celé duchovní dobro církve, Krista samého, našeho velikonočního Beránka“, naše Vzkříšení.

---

⁴¹ R. Cantalamessa: *Sestra smrt*, Kostelní Vydří: KN 1998, str. 41.

POKÁNÍ A SMÍŘENÍ

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

Minulé setkání se týkalo pochopení významu eucharistie, která má v životě věřících důležité místo. Byl probrán bohatý význam, smysl i účinky této svátosti.

3. Cíl setkání

Skrze svátost pokání a smíření získáváme Boží odpuštění. Cílem setkání je výklad významu této svátosti a pochopení nejdůležitějších podmínek pro dobrou a platnou svatou zpověď jako i znalost duchovních účinků této svátosti.

4. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

„Pán Ježíš Kristus, lékař našich duší i našich těl, ten, který odpustil hříchy ochrnutému a vrátil mu tělesné zdraví, chtěl, aby jeho církev pokračovala v síle Ducha svatého ve svém díle spásy a v uzdravování i u svých členů. To je cílem dvou svátostí uzdravování: svátosti smíření a pomazání nemocných.

Ti, kdo přistupují ke svátosti pokání, dostávají od Božího milosrdenství odpuštění urážek, kterých se proti Bohu dopustili, a zároveň se smiřují s církví, kterou zranili svými hříchy a která svou láskou, příkladem a modlitbami pracuje na jejich obrácení“ (KKC 1421, 1422).

5. Uvedení do tématu

Označení této svátosti není zcela jednoznačné. Některá podle Katechismu vyjmenovaná označení nejsou příliš známa, ale každé z nich ukazuje na některý důležitý aspekt této svátosti.

Nazývá se *svátost obrácení*, protože svátostně naplňuje výzvu k obrácení, návrat k Otci, od kterého jsme se podle Ježíše oddělili a vzdálili hříchem.

Nazývá se *svátost pokání*, poněvadž posvěcuje proces obrácení, lítosti a zadostiučinění hříšníka.

Nazývá se *svatá zpověď*. Vyznání hříchu před knězem je totiž podstatným prvkem této svátosti.

Nazývá se též *svátost odpuštění*, „protože prostřednictvím kněžského rozhřešení Bůh uděluje kajícímu odpuštění a pokoj“.

Nazývá se *svátost smíření*, poněvadž dává hříšníkovi Boží lásku, která vede ke smíření. Ten, kdo žije z milosrdné lásky Boží je schopen se smiřovat se svým bratrem. (KKC srov. 1423, 1424).

6. Dějiny

Ježíš Kristus začíná svůj veřejný život výzvou k obrácení: „Obráťte se, neboť se přiblížilo nebeské království“. (Mt 4,17) Tentýž Ježíš říká, a to je pro nás stálou útěchou, o sobě: „Nepřišel jsem povolat spravedlivé, ale hříšníky“. (Mt 9,13) Dokonce těm, kteří na něho žalují a si stěžují, že svůj čas tráví s hříšníky, odpovídá: „V nebi bude větší radost nad jedním hříšníkem, který se obrátí, než nad devětadesáti spravedlivými, kteří obrácení nepotřebují“. (Lk 15,7)

Ježíš beze sporu naléhá na obrácení, na návrat k Otci, u něhož navracený nalezne odpuštění a smíření, a slibuje mu nový život. Odpuštění hříchů může zakusit každý jednotlivě ve svátosti pokání (ve zpovědi).⁴² Pro odpuštění hříchů spáchaných po křtu ustanovil Pán Ježíš zvláštní svátost, svátost pokání (srov. Jan 20,21-23). Církev ji během věků hlásala a naplňovala.

Existence obřadu pokání v církvi je doložen už poměrně brzy, ve spisu neznámého autora *Didaché* (Učení dvanácti; kole roku 90-100). Podobná svědectví lze doložit u významných autorů jako Klement Římský (papež), dále pak u Ireneje, Tertuliána, Cypriána, Origena. V té době je způsob pokání vždy veřejný, ovšem hříchy jsou vyznávány (biskupovi) soukromě. Věřící je zařazen do kategorie kajcníků, nemůže přistupovat k svatému přijímání, jsou dodržovány přísné posty a jiné kající úkony. Aby se zabránilo tomu, že někdo znovu a snadno upadne do hříchu, smíření bylo uskutečnitelné jen jednou v životě. Takový tvrdý přístup byl vyhrazen pro těžké hříchy cizoložství, odpadu od víry a vraždy. Druhé „šance“ pak byla převážně jedině v hodině smrti.

Nejnámějším zastáncem této praxe byl Tertulián.⁴³ Ale např. známý biskup Cyprián takou přísnost neschvaloval. Praxe takového jediného pokání v životě trvala až do 7. století. V tomto období existoval také určitý vývojový rozdíl mezi západem a východem. Západní směr je spíše právní, je podtrženo smíření s církví, kdežto směr východní zdůrazňuje hříšnickou povinnost pokání a výchovu svědomí. Na východě, pro nějž je brzy typický vliv mnišství, bylo běžným zvykem svěřovat se duchovnímu otci, který svým vedením přivedl kajcníka ke zpovědi.⁴⁴

Podobné pojetí se objevuje později na západě v době velkého vlivu mnišského hnutí. Mniši v rámci svého misionářského působení měli vliv na utváření mravního povědomí obyvatelstva díky své nové praxi udělování svátosti smíření. Od 6. století se zásluhou irských (bretaňských) mnichů vyznání hříchů konalo osobnější formou. Vyznání bylo častější, poněvadž se mohlo opakovat, a narostla také větší různost odpouštěných hříchů.

Pokání se konalo až po rozhřešení (dříve se muselo vykonat uložené pokání a pak teprve následovalo rozhřešení). Soukromně uložené pokání však bylo i nadále dost náročné. V té době vznikají tzv. penitenční knihy⁴⁵, jedná se o jakési „sazebníky“, aby se snadněji mohlo určit na každý hřích odpovídající pokání. Tato praxe přetrvávala velmi dlouho až téměř do konce středověku (15. stol.). S přibývajícím časem se uložené pokání stávalo méně přísným a více se pozornost věnovala vyznání hříchů co do jejich počtu a druhu.⁴⁶

Tridentský koncil, který vnesl řadu upřesnění do nauky o svátostech, plně formuloval také nauku o pokání, která je samostatnou svátostí. Je relativně nutná pro spásu všech,

⁴² VĚŘÍM. Malý katolický katechismus, (Kirche in Not 1998) Kostelní Vydří: KN 2001, str. 103.

⁴³ Tertulian byl významnou postavou Africké církve. Je to osobnost jenž je různě vnímána, měl velmi vyhraněné mravní názory. Z jeho spisu *De paenitentia* (O pokání) je známa praxe ohledně pokání, jež mohlo být uloženo po udělení křtu v případě těžkých provinění pouze jednou, a teprve po jeho splnění, uděleno svátostné odpuštění. V jiném spisu *De puditia* (o cudnosti) obhajuje nauku o neodpustitelných hříších: cizoložství, vraždě a odpadnutí od víry; R. Gerardi, *Storia morale*, str. 95-100.

⁴⁴ P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, Kostelní Vydří: KN 1996, str. 105-106.

⁴⁵ Latinsky *Libri poenitentiales*.

⁴⁶ P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, str. 106-107.

kdo se dopustili po křtu smrtelného (těžkého) hříchu. Na základě Kristovy smrti (za hříšníky) dává Bůh v této svátosti odpuštění viny. Odpouští se i věčný trest, ne však všechny tresty a následky hříchu. Je nutná vnitřní lítost (i nedokonalá) jenž spolu s vyznáním a zadostiučiněním jsou základem pro udělení rozhřešení. Lítost a vyznání se nutně vztahuje na všechny smrtelné hříchy, jejich počet a způsob. Svátost uděluje kněz, který má k tomu oprávnění (omezení je v kompetenci biskupa)⁴⁷ a je těžce vázán tajemstvím.⁴⁸

7. Svátostná znamení a účinky

Pro dobrou a platnou zpověď je nutné:

- **vzbudit lítost.** Rozlišujeme lítost dokonalou a nedokonalou.⁴⁹ Dokonalá vychází z opravdové lásky k Bohu, dosahuje odpuštění smrtelných hříchů, zahrnuje-li předsevzetí jít ke svátostné zpovědi, jakmile to bude možné (KKC 1452). Nedokonalá se zakládá na poznání hanebnosti hříchu jako takového nebo ze strachu před zavržením jako i jiných trestů. Tudíž lítost ze strachu, nevyvěrá z lásky k Bohu. Taková lítost sama o sobě nedosahuje odpuštění těžkých hříchů, ale připravuje na takové odpuštění ve svátosti pokání. (KKC 1453)

- **vyznání hříchů.** Z lítosti pramení touha se vyzpovídat, jen Bůh odpouští hříchy. Podstatnou částí svátosti pokání je vyznání knězi: „Je nezbytné, aby kající vypočetali ve zpovědi všechny smrtelné hříchy... . Podle církevního přikázání každý věřící, jakmile dospěl užívání rozumu, je povinen alespoň jednou za rok upřímně vyznat své těžké hříchy“ (KKC 1456; 1457). Zpověď všedních hříchů není nezbytná, „církev ji přesto naléhavě doporučuje“. (KKC 1458) Vyžaduje se pozorné zpytování svědomí o jednotlivých hříších (těžkých i všedních), ještě důležitější ovšem je ukázat zpovědníkovi „stav“ vlastního života. „Nezná-li duchovní lékař dobře chorobu, nemůže léčit to, co nezná“.⁵⁰

- **Zadostiučinění.** Mnohé hříchy zasahují život bližních, je potřeba to napravit. Hřích nadto oslabuje i samotného hříšníka (není něčím mimo jeho osobu). „Rozhřešení odstraňuje hřích, ale není lékem na všechno, co hřích uvedl do nepořádku“. (KKC 1459). To je smyslem zadostiučinění či „pokání“, jak je též označováno, aby jistým způsobem byla vlastní vina napravována. „Pokání, které zpovědník uloží, musí brát v úvahu osobní situaci kajícího a mít na zřeteli jeho duchovní dobro. Má, pokud možno, odpovídat závažnosti a povaze spáchaných hříchů. Může jím být modlitba, almužna, skutky milosrdenství, služba bližnímu, dobrovolná zřeknutí se něčeho, sebezápory a především trpělivé přijetí kříže, který musíme nést“. (KKC 1460)

- **Rozhřešení.** Je to viditelné znamení jímž Bůh uděluje odpuštění. Rozhřešovací formule prozrazuje, že smíření je dílem celé Nejsvětější Trojice: „Bůh, Otec veškerého milosrdenství, smrtí a vzkříšením svého Syna smířil se sebou celý svět a na odpuštění hříchů dal svého svatého Ducha. Ať ti skrze tuto službu církve odpustí hříchy a naplní tě pokojem. Uděluji ti rozhřešení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.⁵¹

⁴⁷ Na prvním místě kdo má moc služby smíření je biskup. Kněží vykonávají tuto moc měrou jakou jí byli pověřeni od svého biskupa, anebo také od papeže, a to na základě jak to umožňuje církevní právo. Rozhřešení od některých obzvláště těžkých hříchů může být uděleno jen papežem, biskupem diecézním nebo i kněžími, kteří byli pro to zmocněni. V nebezpečí smrti ovšem může každý kněz, i když nemá dovolení zpovídat, rozhřešit jakýkoliv hřích a vyobcování z církve. (srov. KKC 1462; 1463)

⁴⁸ J. Zvěřina, *Teologie agapé II*, str. 269.

⁴⁹ Ve zkráceném výkladu Katechismus říká: „Lítost (nazývaná také zkroušenost) má být inspirována důvody vyvěrající z víry. Vzniká-li lítost z lásky k Bohu, říká se jí 'dokonalá'; má-li základ v jiných důvodech, nazývá se 'nedokonalá'“. (KKC 1492)

⁵⁰ P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, str. 112; srov. KKC 1456. Jak ukazuje Katechismus, tato formulace sahá až k církevním Otcům (sv. Jeroným).

⁵¹ VĚŘÍM. Malý katolický katechismus, Kostelní Vydří: KN 2001, str. 105.

Duchovními účinky svátosti pokání jsou:

- „smíření s Bohem, jímž kajícíník opět nabývá milost;
- smíření s církví;
- prominutí věčného trestu, který si člověk zasloužil smrtelnými hříchy;
- prominutí, alespoň částečné, časných trestů, následků hříchů;
- pokoj, klid svědomí a duchovní útěcha;
- vzrůst duchovní síly pro křesťanský boj“. (KKC 1496).

8. Jak žít a svědčit (body k diskuzi)

- dobrá praxe kolem svátosti smíření (např. formy a pomůcky k dobré přípravě, dostatek času, volba vhodného a stálého zpovědníka, psaní „taháku“, důležité postoje...)
- účinky a působení svátosti smíření na můj život, na manželství (např. jsem tolerantnější, citlivější; uzdravuje vnitřní zranění...)
- rozdílné názory na četnost přijímání svátosti smíření
- význam každodenního zpytování svědomí
- zkušenosti a návody jak přijmout sám sebe (se svými pády, hříchy, slabostmi), smířit se se svým životním příběhem (i obtíže mají svůj „smysl“), nesrovnávat se s ostatními
- vzájemné odpuštění mezi manžely, přijímání chyb druhého
- rozdílná citlivost svědomí manželů (v některých oblastech, nebo i celková)

9. Modlitba

Bože, přesto, že jsi dopředu věděl, kolikrát a jak moc Tě zradíme, daroval jsi nám svobodnou vůli k rozhodování. Odpusť, když jsme tento Tvůj dar zneužili pro konání zla... Děkujeme Ti, že nám opakovaně nabízíš své odpuštění. Prosíme Tě, ať se nebojíme za Tebou přijít s prosbou o smíření a ať pocítíme teplo Tvé Otcovské náruče. Daruj nám také dobré zpovědníky, zprostředkovatele Tvého milosrdenství. Uč nás odpouštět sobě samým i druhým (zvláště našim nejbližším v rodinách), abychom dorůstali k větší lásce - vždyť, Ty jsi Láska. Přijď, Bože, do našeho zraněného srdce. Pro své bolestné umučení uzdrav rány a zahlad' jizvy, které jsme utrpěli, když jsme neodolali pokušení a rozhodli jsme se činit zlo místo dobra. Dej, prosíme, abychom na přímluvu Panny Marie, Útočiště hříšníků, nakonec smíření s Tebou navěky spočinuli ve Tvé Slávě v nebi. Amen.

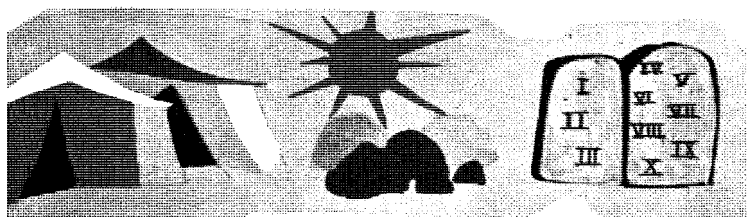
10. Pro poučení

„Odpouštějte a bude vám odpuštěno“. (Lk 6,37).

11. Příloha

Desatero ukazatelů lidských cest – deset velkých svobod člověka

Příloha:

Desatero ukazatelů lidských cest – deset velkých svobod člověka

Pokus o přeložení desatera Božích přikázání do dnešního myšlení a prostředí.

Já jsem Pán, tvůj Bůh:

1. Nebudeš mít jiné bohy!

Nemusíš se bát moci hvězd, ani kouzel člověka, ani strašidel, ani osudu. Já chci být tvým pomocníkem: Drž se mne a budeš svobodný.

Nebudeš si mne zpodobňovat! Nemusíš si o mně dát nic namlouvat od těch, kdo o mně moc mluví a předstírají, že vědí, jaký jsem. Já chci být tvým učitelem ve svém Synu: Drž se jeho slova a budeš žít v pravdě.

2. Nebudeš zneužívat mého jména!

Nemusíš mne mnohým modlením a zbožnými úkony donucovat, abych ti pomohl. Já jsem tvůj přítel – a zcela dobrovolně: Drž se mne a budeš žít pokojně.

3. Budeš zachovávat den odpočinku!

Nemusíš se uštvat k smrti prací, neustálým strachem, že něco někde zmeškáš.

Já tě chci vést světlem svého Ducha: Drž se mne a budeš žít zdravě.

4. Budeš ctít otce a matku!

Věř, je to nakonec únavný život, stále se bouřit proti rodičům, proti učitelům, proti pořádkům života. Stálá vzpoura zotročuje stejně, jako slepá poslušnost. Ty tak žít nemusíš. Já chci být tvým nebeským Otcem: Drž se mne a budeš žít ve svorné lásce.

5. Nebudeš zabíjet!

Nemusíš jednat s druhými jako s konkurenty, které je nutno pracovně předstihnout, osobně vyřídit, aby tě nepředstihli oni.

Já chci být tvým ochráncem: Drž se mne a budeš žít beze strachu.

6. Nebudeš cizoložit!

Nemáš zapotřebí, aby ses karikaturami nezralé a příživnické lásky připravil o radost z lásky pravé.

Já chci být dárce tvého štěstí: Drž se mne a naučíš se milovat krásně a věrně.

7. Nebudeš krást!

Nemusíš se pachtit za nečestným obohacováním. Ať okrádáš bližního nebo stát, dopadne to vždy stejně: co získáš na majetku, ztratíš na klidné mysli. Já chci být tvým živitelem: Drž se mne a poznáš, že větší radost je dávat, než brát.

8. Nebudeš lhát!

Nemusíš se zaplétat do lží, abys zakryl své slabosti. Lež plodí nedůvěru a ta dělá ze spolužití peklo.

Já, tvůj Bůh, mám k tobě důvěru: Drž se mne, naučíš se důvěřovat a budeš sám důvěryhodný.

9. Nebudeš žádostivě dychtit po ženě svého bližního!

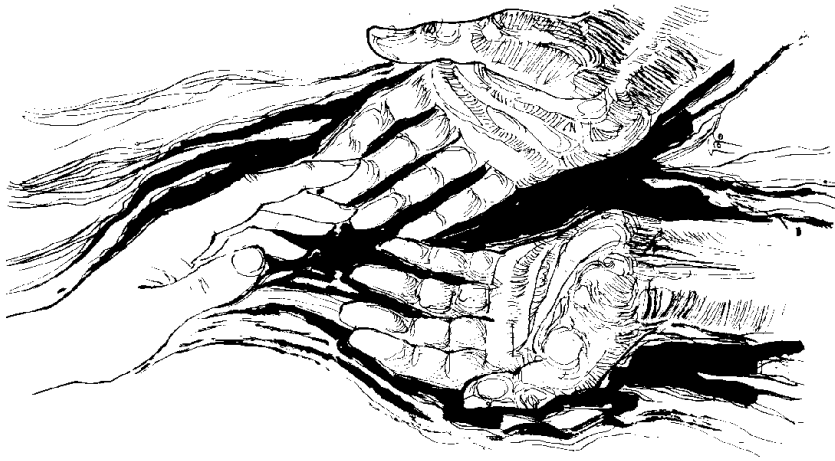
Nemusíš zatěžovat svůj život dychtěním po kradené lásce, která působí rozvraty

Já, tvůj Bůh, ti dávám lásku ryzí: Drž se mne a poznáš lásku obšťastňující.

10. Nebudeš závistivý ani chamtivý!

Nemusíš se užírat závistí druhým. Zbavil by ses tak radosti z vlastního. Já, tvůj Bůh, ti dávám dobré dary: Drž se mne a naučíš se žít spokojeně.

Upraveno podle E. Lange: Die zehn grossen Freiheiten

ČERVEN - 2011

POMAZÁNÍ NEMOCNÝCH

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

Minulé setkání jsme se zabývali svátostí pokání a smíření, skrze kterou získáváme Boží odpuštění. Setkání nám prohloubilo chápání významu této svátosti jako i nejdůležitější podmínky dobré a platné svaté zpovědi a duchovní účinky této svátosti.

3. Cíl setkání

Nemoc a utrpení jsou součástí údělu života člověka. Svátost nemocných byla ustanovena, aby milost Kristova mohla doprovázet věřící za těchto okolností jejich života. Cílem setkání je pochopení pravého významu a účinků této svátosti, jakož i podmínek pro její oprávněné přijetí.

4. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

„Svátostí pomazání nemocných a modlitbou kněží doporučuje celá církev své nemocné trpícímu a oslavenému Pánu, aby jim ulehčil a zachránil je. Vybízí je, aby se dobrovolně přidružili ke Kristovu utrpení a k jeho smrti, a tak byli prospěšní Božímu lidu“. (KKC 1499).

5. Uvedení do tématu

Pomazání nemocných – od středověku až po současnost – také nazývané poslední pomazání⁵² je jedna ze sedmi svátostí katolické církve, skrze kterou chce Bůh člověku postiženému těžkou nemocí darovat spásu. Tato svátost stojí na pozadí skutečnosti, že Ježíš vysílal učedníky nejen k hlásání, nýbrž také k uzdravování nemocných.

Vykonávalo se zřejmě ve znamení mazání olejem⁵³: „I vyšli a volali k pokání; vymítali mnoho zlých duchů, potírali olejem mnoho nemocných a uzdravovali“. (Mk 6,12) Vzkříšený Kristus toto poslání obnovuje: „Jděte do celého světa a kaďte evangelium všemu stvoření. Kdo uvěří a přijme křest, bude spasen; kdo však neuvěří, bude odsouzen. Ty, kdo uvěří, budou provázet tato znamení: ... na choré budou vzkládat ruce a uzdraví je“ (Mk 16, 15-18; KKC 1507).

Teologie a nauka církve se v době pokoncilní (po 2. vatikánském koncilu) vyhýbá označení a udělování této svátosti jako posledního pomazání, ale označuje ji jako pomazání nemocných. Jako poslední pomazání ho lze chápat za situace, kdy se završuje lidská existence ve svém závěru života. Udělení této svátosti je za těchto okolností naléhavě žádoucí a je zpravidla uděleno ve spojitosti s viatikem; tzn. poskytnutím eucharistie jako pokrmu na cestu přechodu ze smrti do života. (srov. KKC 1523, 1524).

⁵² M. Marsch, *Uzdravování skrze svátosti*, Praha: Portál 1992, str. 81.

⁵³ W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky*, Pomazání nemocných, str. 262.

6. Dějiny

Je známou skutečností, že Ježíš se nevyhýbal nemocným. Naopak, ukazoval jim, že je Bůh miluje, a mnohé z nich také uzdravil. Shora uvedená citace poukázala na to, že i učedníky posílal uzdravovat nemocné. Klasické místo pro odůvodnění obřadu udělování této svátosti a svědectví toho, že církev od počátku pečoval o nemocné je List Jakubův. S jistou samozřejmostí se zde hovoří o pomazání nemocných, což poukazuje na to, že tato praxe má svůj základ a původ v Ježíšově vyslání svých učedníků⁵⁴: „Je někdo z vás nemocný? Ať si zavolá představené církevní obce a ti ať se nad ním modlí a mažou ho olejem ve jménu Páně; modlitba spojená s vírou zachrání nemocného, Pán ho pozdvihne, a jestliže se dopustil hříchů, bude mu odpuštěno“ (Jak 5,14-15) Tato svátost se uděluje dodnes stejným způsobem.

Začátkem středověku dochází k určitému posunu v praxi udělení této svátosti, pomazání nemocných se stávalo svátostí umírajících, tj. svátostné pomazání poslední hodiny! Původní možnost udělování pomazání i laiky bylo od 9. století zakázáno. Liturgické obřady spojují pomazání nemocných se zpovědí (na smrt nemocné osoby) a s viatikem, svatým přijímáním, jako poslední posilou pro „přechod“ do nového života. Tuto zúženou praxi udělování pomazání nemocných za okolností umírající osoby středověká teologie nejenže respektovala ale ji i zdůvodnila (účinky uzdravení přímo nepopírá, ale téměř výhradně se má na mysli uzdravení duchovní; překonání hříchu a jeho následku).⁵⁵

Tridentský koncil (1545-1563) v podstatě toto chápání potvrdil, pomazání mělo být udělováno těm, kteří jsou u konce života a blíží se jejich odchod do života věčného. 2. vatikánský koncil se však navrátil k novozákonnímu a k antickému chápání církve ohledně nahlížení na tuto svátost. Už se nemá nazývat „poslední pomazání“ a není svátostí posledních okamžiků života, nýbrž se má udělovat věřícím, když začínají mít pro nemoc či pro stáří potíže. Dále se touto svátostí – podle koncilu – mají věřící odporoučet trpícímu a oslavenému Kristu, aby je zachránil. Svátost nemocných má také připomínat hodnotu utrpení (jako účast na útrapách Kristových) a pochopení toho, že jen v Kristu Ježíši je naše vykoupení.⁵⁶

7. Svátostná znamení a způsob udělení

Svátost pomazání nemocných může být udělena v nemocnici, v domě nemocného (v rodině) nebo v kostele, kdy se doporučuje její slavení během eucharistie. Trvá-li choroba dlouho nebo se stav zhorší (či se opětovně navrátí), může být svátost přijatá vícekrát. (KKC 1515) Způsob udělení byl z rozhodnutí papeže Pavla VI. v roce 1972 upraven. Svátost se uděluje tak, že kněz pomáže nemocnému čelo a ruce svatým olejem, přičemž se modlí:

„Skrze toto svaté pomazání ať ti Pán pro své milosrdenství pomůže milostí Ducha svatého. Amen. Ať tě vysvobodí z hříchu, ať tě zachrání a posilní. Amen.“ (KKC 1513)

Účinky svátosti

Zvláštní milost svátosti pomazání nemocných má tyto účinky:

- „spojení nemocného s Kristovým utrpením, k jeho vlastnímu prospěchu i k prospěchu celé církve;
- útěchu, pokoj a odvahu, aby křesťansky snášel utrpení nemoci nebo stáří;
- odpuštění hříchů, jestliže je nemocný nemohl obdržet ve svátosti pokání;
- uzdravení, jestliže to prospívá ke spáse duše;
- přípravu na přechod do věčného života“ (KKC 1532)

⁵⁴ W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky*, Pomazání nemocných, str. 262.

⁵⁵ *Tamtéž*, str. 263.

⁵⁶ P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, str. 134-135.

8. Jak žít a svědčit (body k diskuzi)

- osobní nebo zprostředkované zkušenosti s působením a účinky svátosti pomazání nemocných; potřeba této svátosti
- obavy ze stáří, nemoci a důvěra v Boží starostlivost
- zkušenosti s péčí o staré a nemocné (vlastní rodiče, blízké, možnost dobrovolného navštěvování nemocných...)
- tajemství utrpení: našli bychom příklady ze života mnohých i obyčejných lidí, když nemoc, utrpení svěřené s důvěrou Bohu přispělo k vyvrátní člověka a přineslo i další dobré plody; setkali jsme se osobně s něčím podobným?
- nakolik má vliv a přetrvává v našem okolí pohled na svátost pomazání nemocných, který byl před 2. vatikánským koncilem

9. Modlitba

Bože, Ty člověku žehnáš v každé situaci jeho života – ať je mladý nebo starý, zdravý nebo nemocný, ... V každé situaci chceš být lidem nablízku a dávat jim svou lásku. Prosíme Tě za všechny nemocné, staré a trpící lidi. Zprostředkuj jim přijetí svátosti pomazání nemocných a daruj jim svou útěchu v bolestech tělesných i duševních. Přijď k těm, kteří své nemoci nemohou prožívat v kruhu blízkých a daruj jim svou blízkost. Dej všem trpícím vědomí, že jejich utrpení má smysl a že skrze ně mohou do světa vnést požehnání.

Dej nám sílu, abychom se my samotní stali Tvými svědky pro všechny trpící.

Amen

10. Pro poučení

„Kdo dovede povzbuzovat, necht' povzbuzuje. Kdo rozdává, ať dává upřímně. Kdo stojí v čele, ať je horlivý. Kdo se stará o trpící, ať pomáhá s radostí.“ (Řím 12, 8)

11. Příloha

Báseň Hospodinu, našemu Pánu...

Příloha

Hospodinu, našemu Pánu...

Hospodinu, našemu Pánu
Se vůbec nezalíbilo v tom,
Aby Gustav Lips
Zemřel na následky dopravní nehody.

Za prvé byl příliš mladý,
Za druhé byl pozorný manžel mladé a krásné ženy,
Za třetí byl starostlivý otec dvou dětí,
Byl dobrý přítel několika lidí,
Za páté měl hlavu plnou nádherných myšlenek.

Co si teď bez něho počnou?
Co si bez něho počne jeho žena?
Kdo si bude hrát s jeho dětmi?
Kdo nahradí lidem přítele?
Kdo má v hlavě stejně nádherné myšlenky?

Neboť Hospodinu našemu Pánu
Se vůbec, ale vůbec nezalíbilo v tom,
aby si někdo z vás myslel,
že právě v tom má zalíbení.

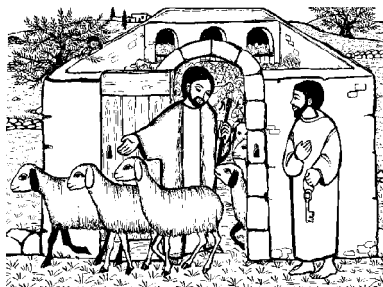
Jménem toho, který křísil mrtvé,
Jménem toho, který vstal z mrtvých:
Protestujeme proti smrti Gustava Lipse.
(Modlitba K. Marti)

Tato báseň neprotestuje proti samotnému faktu smrti, ale proti pseudozbožnému klíšé, v němž se lidská neštěstí a utrpení vydávají za Boží vůli, čímž se lidé zbavují zodpovědnosti za hledání skutečných příčin a vlastní zodpovědnosti za pomoc těm, kteří trpí.⁵⁷

---

⁵⁷ L. Muchová, *Uvedení do metodiky přípravy na přijetí svátosti biřmování. Na cestě k lidské a křesťanské dospělosti* in *Křesťanská iniciace*. Sborník vědecké katechetické konference, Praha: Tomáš Halama, 2009, str. 98-99.

ZÁŘÍ - 2011

KNĚŽSTVÍ

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

Nemoc a utrpení jsou součástí údělu života člověka. Minulé téma se věnovalo svátosti nemocných, která doprovází věřící v jejich nemocech a stáří. Setkání nás seznámilo s významem a účinky této svátosti i podmínkami pro její oprávněné přijetí.

3. Cíl setkání

Se svátostí kněžství se setkáváme v osobě konkrétních kněží a skrze jejich službu nám je celá řada svátostí udělována. Cílem setkání je pochopení obecného významu kněžství, jeho podoby služebního kněžství a jeho velkého významu pro život celé církve.

4. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

„Kněžství je svátost, skrze kterou pokračuje v církvi nadále až do konce časů poslání, které Kristus svěřil svým apoštolům; je to tedy svátost apoštolské služby. Člení se ve tři stupně: biskupství, kněžství a jáhenství“. (KKC 1536).

5. Uvedení do tématu

Kněz je v širším slova smyslu označení nositele církevního úřadu, který svojí osobou ve slově a v konání služby zpřítomňuje Ježíše Krista. Ten tímto způsobem spolupracuje na budování církve. V užším slova smyslu je kněz nositelem a vlastníkem určitého stupně svátosti svěcení, čímž se odlišuje od biskupa a jáhna.

Svátost svěcení (latinsky *sacramentum ordinis*) je svátost, skrze niž jsou ustanovováni v církvi nositelé úřadu ke službě, k níž jsou pověřeni. Existují tři stupně svátostného svěcení: biskupské, kněžské a jáhenské, tedy biskup (řecky: *episkopos*, dohlížitel), kněz (řec.: *presbyteros*, starší) a jáhen (řec.: *diakonos*, služebník). Úřad zprostředkovaný svěcením se odvozuje od zvláštní formy následování, ke kterému Ježíš některé povolal.

Kromě této kněžské služby dané ordinací je ovšem nutné připomenout, že NZ obsahuje zásadní nauku o kněžství, jenž se týká všech! Každý pokřtěný má účast na Kristově kněžství, proto se z tohoto důvodu hovoří o všeobecném kněžství všech věřících. Každý věřící má podle svého zvláštního povolání účast na kněžském poslání Ježíše Krista. První list Petřův, obracejíc se na církevní obec, říká:

„Vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid patřící Bohu jako vlastnictví, abyste rozhlášovali, jak veliké věci vykonal ten, který vás povolal ze tmy ke svému podivuhodnému světlu“. (1 Pt 2,9).

Celé společenství církve jako takové je tedy kněžské. Svátosti jako křest a biřmování lid posvěcují, aby vytvářel svaté kněžstvo. Obojí kněžství, *služebné* (tzn. svátostné, udělené skrze svěcení, hierarchické kněžství biskupů a kněží) i *všeobecné* kněžství všech věřících, má účast na jediném kněžství Kristově, ačkoliv se podstatně liší. Rozlišení spočívá v tom, že „se všeobecné kněžství věřících uskutečňuje v rozvoji křestní milosti, ...služebné kněžství slouží všeobecnému kněžství, je zaměřeno na rozvoj křestní milosti všech křesťanů. Je to jeden z prostředků, jímž Kristus pokračuje v budování a vedení církve“. (KKC 1547)

Svätosti kněžství je potřeba rozumět tak, že uděluje zvláštní poslání a slouží k budování společenství Božího lidu. Tato svátost není udělována v první řadě pro osobní dobro jejího nositele, ale pro spásu druhých. Jestliže je ku prospěchu a osobní spáse, je tomu tak proto, poněvadž slouží druhým.⁵⁸

Svätost kněžského svěcení umožňuje a uděluje věřícímu posvátnou moc, která mu dovoluje vykonávat funkce Krista jako hlavy (církve). Svěcení tak uschopňuje věřícího, aby jednal stejnou mocí jako Kristus, Kristus se zpřítomňuje v osobě služebníka, a proto, když ten vykonává posvátná tajemství, nekoná to nikdy ze svého osobního titulu, ale vždy v osobě Krista.⁵⁹

6. Dějiny

V Listě Židům je Ježíš Kristus často označován jako kněz (srov. 5,6; 7,17.21; 10,11; 10,21; KKC 1544). Bylo zde však zásadní odlišení, protože zde podobně jako i jinde v NZ se nepoužívá (řecké) slovo *hieréus*, kněz, pro označení křesťanského služebníka (nýbrž pro židovského či výjimečně pohanského). Takováto služba byla viděna odlišně, než jak to bylo chápáno v židovském či pohanském kněžství. Bylo to dáno jedinečností Kristova kněžství. Pokud je někdo v NZ knězem, je to jedině Ježíš Kristus. Jeho kněžství je však nadřazeno jakémukoliv jinému (starému) pojetí.⁶⁰

Další vývoj se pak ubíral rozličným způsobem v poapoštolské generaci⁶¹. Dějinný vývoj chápání úřadu a svěcení je poměrně složitou záležitostí. Od konce 2. století značně kolísal počet úřadů i stupňů, které jsou předávány svátostným obřadem svěcení. Vývoj se týkal vzájemného vztahu biskupského a kněžského svěcení. „Svätostnost biskupského svěcení byla dlouho popírána; jako souhrn svátosti svěcení platilo kněžské svěcení“.⁶²

Podobně se vyvíjela i trvalá služba jáhnů, jenž se v církvi začala formovat, jak se zdá, od samého počátku její existence. Diakonát (služba jáhnů) se upevnil a rozvinul zejména ve třetím a čtvrtém století. Kromě jáhnů však existovala i obdobná služba žen, služba diákonek. Od třetího století se v určitých regionech lze setkat „se specifickou církevní službou svěřenou ženám, které se nazývají diákonky“.⁶³

Jejich služba se netýkala liturgických funkcí, ale orientovala se více na službu prokazovanou ženám v rámci života církevní obce, zejména jako asistence při křtu (mazání olejem při křtu) nebo roznášení eucharistie. Pozdější vývoj směřoval do podoby života řeholnic. Ve východní části církve (Byzanci) byla tato tradice diákonek rozvinutější než tomu bylo v církvi západní. Otázka interpretace skutečné ordinace (svěcení diákonek) zůstává pro teologii ještě částečně otevřenou otázkou.⁶⁴

Tridentský koncil (16. století) proti reformátorům potvrdil platnost svátostného svěcení a podtrhl jeho obětní význam (kněz jako obětník) v návaznosti na obětní charakter eucharistie. Církevní hierarchie je pak podle usnesení tohoto koncilu uspořádána na základě božského ustanovení z biskupů, kněží a služebníků (diakonů). Biskupská pravomoc a jeho postavení v církvi je pak charakterizováno mocí udělovat svěcení, mocí biřmovat a jako představený kněží.

⁵⁸P. Giglioni, *Svätosti Krista a církve*, Kostelní Vydří: KN 1966, str. 149.

⁵⁹ *Tamtéž*, str. 152-153.

⁶⁰ Srov. *Nový biblický slovník*, Kněží a lévijci, Praha: Návrat domů 1996, str. 509-510. O pojmech „kněz a kněžství“ zasvěcený komentář in P. Grelot, *Regole e tradizioni del cristianesimo primitivo*, Casale Monferrato: Piemme 1998, str. 35-144; KKC 1545 v této souvislosti cituje Tomáše Akvinského: „Vždyť jen Kristus je pravý kněz, zatímco ostatní jsou jeho služebníky“.

⁶¹ Srov. W. Beinert, *Slovník katolické dogmatiky*, Svátost svěcení, str. 357.

⁶² *Tamtéž*, str. 358.

⁶³ DIAKONÁT, VÝVOJ A PERSPEKTIVY. Mezinárodní teologická komise, Praha: Krystal OP 2008, str.31.

⁶⁴ *Tamtéž*, str. 33-37.

2. vatikánský koncil (1962-1965) zabývající se biskupským úřadem v návaznosti na chápání stupňů svěcení prohlásil, že kněží mají podíl na biskupské plnosti kněžství a vykonávání jejich kněžské služby závisí na biskupské moci. Jáhni stojí v hierarchii o stupeň níže, vkládáním rukou (biskupa) přijímají pověření ke službě (dokument koncilu *Lumen gentium* /Světlo národů/, čl. 28 a 29).

Význam hierarchie:

Prakticky v hierarchickém uspořádání církve (vycházející ze svátostného svěcení) je biskup hlavou části církve, která je nazývána „diecéze“.

- *Biskup* svěť kněze a jáhny působící v jeho diecézi a nese odpovědnost za celou diecézi. Je jmenován papežem. Některé biskupy může papež jmenovat za své nejbližší poradce – kardinály. Shromáždění všech biskupů, které svolá papež je označováno jako koncil. Ustanovení takového koncilu zavazuje celou církev. Koncilů byla v dějinách církve celá řada (21), poslední se konal od roku 1962 do roku 1965 ve Vatikánu. Odtud jeho název „druhý vatikánský koncil“.
- *Kněz* je svěcen biskupem a je jeho prvním spolupracovníkem. Je určen k tomu, aby bděl nad církevní obcí (farností), řídí ji a káže Boží slovo, předsedá slavení eucharistie a uděluje svátosti.
- *Jáhen* má za úkol pomáhat knězi. Je rovněž svěcen biskupem a od něho dostává pověření sloužit církevní obci. K jáhenskému svěcení jsou povoláni i ženatí muži. Jáhni nemají moc slavit eucharistii či odpouštět hříchy ve svátosti smíření. Jejich předním úkolem je sloužit chudým v církvi a asistovat při mši svaté.

7. Svátostná znamení svěcení

„Podstatný obřad svátosti kněžství spočívá pro všechny tři stupně ve vkládání rukou biskupa na hlavu svěcence, jakož i ve specifické modlitbě svěcení, kterou se vyprošuje vylití Ducha svatého a jeho darů potřebných pro službu, pro kterou je kandidát svěcen“ (KKC 1573)

Účinky svátosti kněžství:

- *nezrušitelné znamení*; tato svátost připodobňuje svého nositele Kristu, aby mohl jako Kristus sloužit jeho církvi. Jako v případě křtu a biřmování se tato účast na Kristově úřadu uděluje jednou provždy, tato svátost vtiskuje nezrušitelné duchovní znamení a nemůže být opakována ani udělena na omezený čas.

- *milost Ducha svatého*; spočívá ve vlastním připodobnění Kristu – knězi, učiteli a pastýři.

1. Pro **biskupa** je to především milost vést moudře jemu svěřený lid a neohroženě hájit církev, a aby s láskou a s přednostní láskou k chudým, nemocným a potřebným se staral o Boží lid. Aby byl pastýřem, jenž je ochoten dát život za své ovce.
2. Pro **kněze** je to milost, aby byl hoden stát před Božím oltářem, hlásat evangelium, konat službu slova pravdy, přinášet dary a duchovní oběti, křtít a věrně plnit svou službu.
3. Pro **jáhny** je to milost, aby dokázali Božímu lidu sloužit v liturgii, ve slově a lásce, a to ve společenství s biskupem a jeho kněžstvem.(srov. KKC 1581-1589)

8. Jak žít a svědčit (body k diskusi)

- naše úcta a vztah ke kněžím (každý z nich je „Kristem, který se zpřítomňuje v osobě služebníka“ a zároveň člověkem s lidskými nedostatky)
- důležitost kněží v našem životě, jejich přínos pro náš společný i individuální život z víry
- podpora kněží ve své farnosti
- cesta manželů k povolání k manželství, hledání Boží vůle
- otevřenost rodičů k duchovnímu povolání svých dětí
- jáhen a potřeba jeho služby v naší církvi
- význam celibátu pro církev a svět

9. Modlitba

Maria, Matko Ježíšova, rozestři plášť své čistoty na naše kněze. Chraň je, veď je a chovej je ve svém srdci. Buď jim Matkou, zvlášť když jsou znechuceni a osamělí. Miluj je a pečuj o ně, aby patřili Ježíši úplně. Vždyť jsou tvými syny tak jako Ježíš, uchovej tedy jejich srdce čisté a neposkvrněné. Učiň, ať je jejich mysl naplněna Ježíšem. Vkládej Ježíše stále na jejich rty, aby hříšníkům a všem, které potkávají, nabízeli jen jeho. Maria, Matko Ježíšova, buď i jejich Matkou, miluj je a přinášej jim radost. Se zvláštní péčí se ujmi kněží nemocných a umírajících a těch, kteří jsou nejvíce pokoušeni. Rozpomeň se, že celé své mládí i stáří, celý svůj život, věnovali službě a všechno dávali Ježíši. Maria, žehnej jim a vyhrad' jim ve svém srdci zvláštní místo. Dej jim kus svého srdce, tak krásného, čistého a neposkvrněného, tak plného lásky a pokory, aby i oni mohli růst do Kristovy podoby. Drahá Maria, dej, ať jsou pokorní jako ty a svatí jako Ježíš. Amen.

(Modlitba Matky Terezy za kněze)

10. Pro poučení

„Kdo vydá svůj život za mne, nalezne jej“. (Mt 16, 25).

11. Příloha

Modlíci se matky v Lu Monferrato

Vzpomeňme, co Pán Ježíš říká o moci modlitby a síle víry. S vírou hořčičného zrna (Mt 17,21) a vytrvalou modlitbou budeme moci být církví, která osloví svět. Vyprošujme mu duchovní povolání a dostatek kněží, odpovídajících Boží vůli. – Že je to v síle jednotlivých farností možné, ukázaly modlíci se matky v Lu Monferrato na konci 19. století.

Jde o italskou vesničku Lu, sotva se 3000 obyvateli (50 km vých. od Turína). Matky zde v srdcích nosily přání, aby se některý z jejich synů stal knězem nebo aby některá z jejich dcer dala svůj život zcela do Boží služby. Za vedení faráře Mons. Alessandra Canory se každé úterý setkávaly před svatostánkem v modlitbách o duchovní povolání. Stejně tak každou první neděli po přijetí svátostného Krista s tímto úmyslem. Díky důvěryplné modlitbě matek a otevřenosti rodičů nastala v rodinách hluboká atmosféra radostné křesťanské zbožnosti, a tak děti mohly o mnoho snadněji rozpoznat své povolání. Pán Ježíš řekl: „Mnoho je povoláných, ale málo vyvolených“ (Mt 22,14) – těch, kteří povolání přijmou.

Bůh vyslyšel modlitbu matek tak, jak to asi nikdo neočekával: Z vesnice pod 3000 obyvatel v krátké době vzešlo 323 duchovních povolání, z toho 151 řeholních a diecézních kněží a 171 řeholních sester, patřících do 41 různých kongregací. Z některých rodin byla dokonce i 3 nebo 4 povolání; z rodiny Rinaldi Bůh povolal celkem 7 sourozenců (2 saleziánské misionářky a 5 kněží, z nichž byl Filip již blahorečen).

Tento příběh ukazuje, že možné je všechno, ale záleží na rodinách, které se rozhodnou následovat v modlitbě a vlastním „fiat“ Pannu Marii. Blah. Filip vzpomínal na víru rodin v Lu se slovy: „Byla to víra, skrze kterou mohli naši otcové a matky říci: ‚Děti nám daroval Pán, a jestliže je volá, nemůžeme říci ne‘. Po deseti letech se spolu všichni dosud žijící povolání setkávali, sjíždějící se do rodné vesnice z celého světa. Podle slov faráře bylo setkání pro všechny svátkem vděčnosti Bohu, který v Lu vykonal tak velké věci. Modlitba, kterou se modlily matky z Lu byla krátká, jednoduchá a hluboká:

„Bože, dej, aby se jeden z mých synů stal knězem! Já sama chci žít jako dobrá křesťanka a své děti chci vést ke všemu dobrému, abych dostala milost darovat ti, Bože, jednoho svatého kněze!“
Není k tomu co dodat, jen zopakovat Kristovu výzvu: „Proste Pána žně, aby poslal dělníky na svou žeň“ (Mt 9,38).

(Text převzat z: <http://sancti.catholica.cz/>)

ŘÍJEN - 2011

MANŽELSTVÍ

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

Se svátostí kněžství se setkáváme v osobě konkrétních kněží a skrze jejich službu nám je celá řada svátostí udělována. Cílem setkání bylo pochopení významu obecného kněžství a služebního kněžství a jeho velkého významu pro život celé církve.

3. Cíl setkání

Manželství je nejrozšířenější společný způsob života lidí ve společnosti i v církvi. Kristem bylo manželství povýšeno na svátost. V cyklu našich setkání budou této svátosti věnována dvě témata, jež na sebe úzce navazují. Cílem této první části je pochopit z knihy Geneze manželství jako Boží záměr o člověku, který se ukazuje ve stvoření člověka jako muže a ženy. Dále bude pojednáno o dějinném utváření manželství v křesťanských souvislostech a významu.

4. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

„Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejnvtitnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na plození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost.“ (KKC 1601).

5. Uvedení do tématu

Manželstvím se označuje trvalý svazek společného života muže a ženy. Svátostným manželstvím se rozumí svazek muže a ženy, jež je určen k posvěcení manželského svazku mezi mužem a ženou. Základ tohoto posvěcení se nalézá už v přirozenosti muže a ženy, poněvadž jsou k tomu od Boha uzpůsobeni na základě svého stvoření. Kristem je pak manželství povýšeno na svátost ve vlastním slova smyslu.

Pro základní pochopení manželství je stěžejní biblická zpráva o stvoření světa a člověka. Písmo hovoří o tom, že člověk byl stvořen jako muž a žena k Božímu obrazu a podobě. (srov. Gn 1,26-27). Vzájemná odlišná existence muže a ženy je zaměřena k partnerství, vzájemné pomoci a předávání lidského života (plození). Je tím vyjádřen ideál monogamie (i když později v životě Izraele nedodržován) jež je podepřen biblickým vyjádřením „dvou v jednom těle“ (Gn 2, 24). Zprávou o stvoření člověka je ukončeno a završeno dílo stvoření.

Člověk byl stvořen z lásky Boží a k lásce je člověk povolán. Na tom spočívá povolání každé lidské bytosti, která z principu svého bytí je stvořena pro druhého („Není dobré, aby člověk byl sám“; Gn 2,18). Muž a žena vytváří skrze vzájemnou lásku svébytné společenství, které se naplňuje v zásadním rozhodnutí a novém způsobu života: „Proto opustí

muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem“(Gn 2,24). Člověk stvořený k obrazu a podobě Boží musí na sobě odrážet něco z Božího života. Ve světle zjevení je Bůh ve třech Osobách, je Bohem lásky, Bůh sám je láska, a proto manželství je obrazem této lásky, která žije v nejdokonalejším společenství Nejsvětější Trojice⁶⁵. Přirozený manželský svazek je založen na obrazu a podobnosti společenství muže a ženy s životem Boha žijícího v dokonalém společenství Osob.

Ovšem jako každá lidská „činnost“ i manželství je zasaženo skutečností hříchu. Zlo zakoušíme kolem sebe i v sobě samých. Zlo zasahuje životy i vztahy mužů a žen žijící v manželství. Spory, nepochopení, pýcha, touha nadvlády jednoho nad druhým, sobectví, žárlivost, neschopnost přinést oběti v manželství a rodině či nevěrnost vedou často až k rozchodu a praktickému rozpadu manželství.

Proto si i samotné Písmo uchovává realistický postoj a hodnocení manželství a poukazuje na fakt rozpolcenosti mezi mužem a ženou a přítomnosti hříchu v jejich vzájemném životě. (srov. příběhy: Gn 39,7-18; 2 S 11,1-27; 2 S 13,1-22) Přesto všechno povolání k manželství je vepsáno do samé lidské přirozenosti, Bůh je původcem manželství, a to i přesto, že manželství během staletí, v různých kulturách, sociálních strukturách a v duchovních postojích prošlo mnoha změnami. (srov. KKC 1603). Historie manželství byla někdy i dost trnitá.

6. Dějiny

Manželský ideál monogamie (a jeho svátostná povaha) se prosadil až v průběhu dějin. V Izraeli jako vyvoleném národě existovala na počátku ještě polygamie, teprve po usídlení v zaslíbené zemi se zřetelně upevnil monogamní způsob života. Nový zákon na základě Ježíšova přístupu chápe manželství jako nerozlučitelné společenství muže a ženy⁶⁶.

Ježíš potvrzuje základní pozitivní pohled na vztah muže a žena, odvolává se na počáteční tvrzení bible, když odmítá instituci rozvodu navozenou Mojžíšským zákonem a potvrzuje nerozlučitelnost manželského svazku. (srov. Mt 19,6; KKC 1614) V patriarchální době se tak beze sporu zásadním způsobem zastal důstojnosti ženy a potvrdil závaznou vznešenost manželského svazku. První církev od počátku lpěla na tomto Ježíšově učení (srov. 1 Kor 7, 10-16).⁶⁷

Nicméně je pravdou, že manželský život nebyl vždy dostatečně oceňován. Velký vliv měl dualismus, kde žena byla spojována s principem zla, podobně nevládně shlížel na manželství manicheismus silně ovlivňující antickou církev. Existovalo ovšem i povědomí, které si uchovávalo vědomí biblické tradice rovnosti muže a ženy a pozitivní hodnocení manželské plodnosti a lásky⁶⁸.

Uzavírání manželství vzešlo z občanských svatebních zvyklostí středozemské oblasti a bylo z velké části přijato do křesťanského uzavírání sňatku, s tím, že byly odstraněny modloslužebné prvky. Už velmi brzy se křesťané sezdávali před biskupem (a jeho souhlasem) „podle Pána“. Obvyklé zvyklosti (podání rukou, závoj nevěsty, květinové věnce snoubenců, podpis listiny) a obřad byl později doprovázen modlitbou Božího požehnání⁶⁹.

⁶⁵ J. Zvěřina, *Teologie agapé II.*, Praha: Scriptum 1994, str. 277-278.

⁶⁶ Podobný názor v době Ježíšově zastávala náboženská židovská sekta v Kumránu (žila na okraji Mrtvého moře).

⁶⁷ Samozřejmě je známa jedna výjimka, kdy Ježíš připouští možnost rozvodu - kvůli smilstvu (srov. Mt 5, 32; 19,9), kterou je velmi obtížné objasnit. Nejčastěji se poukazuje na to, že řecké slovo „porneia“ (které je v originálním řeckém textu evangelia) a jenž označuje smilstvo, lze rozličným způsobem interpretovat.

⁶⁸ K.-H. Peschke, *Křesťanská etika*, Praha: Vyšehrad 1999, str. 363-366.

⁶⁹ P.Gigliani, *Svatosti Krista a církve*, str. 161-162.

Tato praxe však během středověku poněkud upadla, „manželství se stalo rodinnou záležitostí, k níž byl někdy přizván kněz pro udělení požehnání“.⁷⁰ Někdy kolem 10. století, doba kdy rodina byla ve velké krizi, prosazovala církev slavnostní formu výměny manželského souhlasu „před bránou kostela“ a snoubenci se pak účastnili mše svaté. Obřad se tak už nekonal v domě nevěsty. Prosazováním této praxe církev bránila svobodný souhlas nevěsty i rozšířený zlořád zapuzování manželky.⁷¹

Nicméně podoba a chápání manželství jak mu rozumíme dnes, byla zásadně formována ve středověku. Možnost uzavírání manželství se postupně stávalo pro všechny univerzálním nárokem. Mimo duchovenstva, ať svobodný, nesvobodný či polosvobodný, každý křesťan měl právo se oženit! V římském nebo germánském právu to bylo výsadou toliko svobodných. Ideálem byla monogamie a vzájemná věrnost. Šlechta se tomu postupně musela podříditi: manželství vznikalo na základě svobodné volby, svobodného konsensu (souhlasu).

Církev to plně pomocí svého kanonického práva podporovala, když do 12. století vypracovala a zformulovala soustavu manželského práva a definovala, čím je manželství založeno. Došla k závěru, že jedinou platnou formou uzavření manželství je vzájemný svobodný souhlas muže a ženy. Významný teolog Tomáš Akvinský toto autoritativní tvrzení podpořil právní argumentací založenou na odůvodnění, že přirozené právo na manželství má přednost před pouze lidskými zákony (nevolnictví).⁷²

Od 12. století, kdy došlo k upřesnění pojmu svátost, je manželství v přesném slova smyslu pokládáno za svátost. Nauku o manželství pak závazně vyložil Tridentický koncil (16. stol.): křesťanské manželství je nerozlučné, výlučné a zdokonaluje milost, poněvadž je skutečnou svátostí. Později se nauce o manželství věnuje papež Lev XIII.⁷³ a Pius XI.⁷⁴ Zásadní naukový příspěvek o svátosti manželství pak formuloval 2. vatikánský koncil ve svém dokumentu *Gaudium et spes* (Radost a naděje; čl. 47-52).

Manželství je založeno na vzájemné lásce muže a ženy, na jednotě, nerozlučitelnosti a otevřenosti k plodnosti; polygamie (mnohoženství)⁷⁵ je neslučitelná s jednotou manželství; rozvod odděluje, co Bůh spojil; odmítání plodnosti zbavuje manželský život závažného cíle manželství a nejvzácnějšího daru: života dítěte.

7. Jak žít a svědčit (body k diskuzi)

Pozn.: první dva případně tři body doporučujeme probrat nejdřív samostatně v páru

- naše jednota v různých oblastech a situacích; komunikace (např. výchova dětí, trávení volného času, hospodaření atd.)
- naše otevřenost vůči novému životu - PPR - antikoncepce
- naše samostatnost a dostatečný odstup od rodičů (případně dalších osob)
- respektování a využití rozdílnosti muže a ženy ve prospěch našeho manželství, dětí, celé rodiny

⁷⁰ J. Zvěřina, *Teologie agapé II.*, str. 276.

⁷¹ P. Giglioni, *Svátosti Krista a církve*, str. 162.

⁷² O utváření ideálu manželského svazku viz Leah Otis-Cour, *Rozkoš a láska. Dějiny partnerských vztahů ve středověku*, Praha: Vyšehrad 2002.

⁷³ Encyklika *Arcanum divinae* (r. 1880).

⁷⁴ Encyklika *Casti connubii* (r. 1930).

⁷⁵ I dnes v některých kulturách může být polygamie pro křesťany problém.

8. Modlitba

Bože, od něhož pochází každé otcovství na nebi i na zemi, Otče, který jsi láska a život, učiň, aby tvá milost vedla myšlenky i skutky manželů k dobru jejich rodin i všech rodin na celém světě.

Učiň, aby láska posílená milostí svátosti manželství, byla silnější než každá slabost a každá krize, kterými někdy naše rodiny procházejí.

Učiň, aby se každá lidská rodina na zemi stala skrze tvého Syna zrozeného z ženy, pramenem Boží lásky, skutečným chrámem života a lásky pro generace, které se neustále obnovují. Učiň, aby nejenom mladé ale také starší generace, našly v rodině silnou podporu pro své lidství a růst v pravdě a lásce. Skrze Krista našeho Pána, který je Cesta, Pravda a Život na věky věků. Amen.⁷⁶

9. Pro poučení

„Zvláštním způsobem je třeba usilovat o uznání hrdinských ctností mužů a žen, kteří naplnili své křesťanské povolání v manželství: protože jsme si dobře vědomi, že i v onom stavu nechybí plody svatosti, pokládáme za nutné nacházet vhodné způsoby, jak je ověřovat a ukazovat je církvi jako příklad a pobídku pro ostatní křesťanské manžele“.⁷⁷

---

⁷⁶ Jan Pavel II., *Modlitba za rodiny*.

⁷⁷ Jan Pavel II., *Tertio millennio adveniente*, čl. 37.

ZÁŘÍ - 2011

MANŽELSTVÍ /část druhá/

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

V minulém setkání týkající se manželství bylo vysvětleno, že toto společenství života muže a ženy bylo dáno stvořitelem záměrem Božím o člověku. Dále byla vyložena některá dějinná utváření manželství v křesťanských souvislostech a významu.

3. Cíl setkání

V druhé části zabývající se manželstvím bude naším cílem vyložit podstatu manželství jako svátosti, jenž nachází své kořeny ve vztahu Krista a církve. Manželství vychází z přirozeného základu – vztahu lásky ženy a muže – ale skrze křestní milost má účast na nové kvalitě a dokonalosti života, jestliže se manželé opravdově milují. Kristus je zdrojem i vzorem jejich lásky.

4. Pojetí svátosti v Katechismu katolické církve

„Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na plození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost“.(KKC 1601).

5. Uvedení do tématu

Podle katolické církve je manželství svátostným svazkem, poněvadž je v něm zvláštním způsobem představována láska Ježíše Krista k jeho církvi. Manželství je tudíž zvláštní podobou následování Krista: Vzájemná manželská láska je znamením toho jak Kristus miluje církev. Takovéto chápání manželství je obsaženo v Listě Efezským. Stojí za to, aby tento text byl připomenut:

„Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval, aby ji posvětil a očistil křtem vody a slovem; tak si on sám připravil církev slavnou, bez poskvrny, vrásky a čehokoliv potřebného, aby byla svatá a bezúhonná. Proto i muži mají milovat své ženy jako své vlastní tělo. Kdo miluje svou ženu, miluje sebe. Nikdo přece nemá v nenávisti své tělo, ale živí je a stará se o ně. Tak i Kristus pečuje o církev; vždyť jsme údy jeho těla. Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo. Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a jeho církev. A tak každý z vás bez výjimky ať miluje svou ženu jako sebe sama a žena ať má před mužem úctu“.(Ef 5, 25-32)

Podle tohoto textu Písma svatého Nového zákona křesťanské manželství je svátostným znamením smlouvy mezi Kristem a církví, poněvadž je obrazem tajemství jaké spojuje Krista s jeho církví a je zároveň součástí tohoto snubního vztahu Krista a církve (na základě křtu manželů jímž náleží Kristu a církvi). „Manželství pokřtěných je tedy reálným symbolem nové a věčné smlouvy zpečetěné Kristovou krví. Duch, vyslaný Pánem, jim dává nové srdce a činí muže a ženu schopnými se navzájem milovat jako nás miloval Kristus...

Touto svátostí působí Duch svatý, že jako Kristus miloval církev a vydal za ni sebe sama, tak mohou křesťanští manželé udržovat a posilovat své manželské spojení se stejnou důstojností, se stejnou vzájemnou oddaností a nerozdělnou láskou...“⁷⁸

Láska Kristova má být tudíž nejhlubším zdrojem i vzorem pro manželskou lásku. Manželství je proto zvláštním povoláním následování Krista. Tezi charakterizující katolické pojetí manželství jako svátosti je však vhodné dobře rozumět, poněvadž některá „vznešená“ slova o manželství by mohla při jejich nepochopení působit kontraproduktivně.

Někteří teologové na to dost naléhavě upozorňují. Např. A. Auer k tomu říká, že nikdo nedokáže způsobit, aby druhého miloval, a aby jej miloval druhý, aby se milovali navzájem. Kdo miluje a je milován stojí ve zvláštní oblasti „nezaslouženosti“; něčeho co je člověku „zadarmo dané“, co si nezasloužil a ani si sám na životě nevydobył.

Tato zkušenost se zpřítomňuje i zakouší v lásce dvou lidí a je doprovází životem. Jestliže obecně platí, že ve svátosti jako takové se zpřítomňuje Bůh, tak Bůh, který je láska, stává se důvodem a smyslem každého společenství mezi lidmi. Zpřítomňuje se v lásce dvou lidí a manželství se stává jedním z přednostních míst, na němž se Bůh lásky konkrétně zprostředkovává dvěma lidem. „Svátostný smysl manželství je uložen do jeho přirozeného smyslu a v něm se uskutečňuje ... Je tomu tak: i křesťanští lidé se berou, protože se mají rádi, chtějí spolu žít, být šťastní a mít děti - ne proto, že by chtěli představovat Krista a církev. Tím však, že jako křesťané vstupují do manželského společenství, věrně vydrží a stanou se plodnými, zobrazí se v plastické plnosti jejich manželského života společenství Krista a církve a stane se v něm plodným.“⁷⁹

Manželství naplněné a žité v lásce se tak u pokřtěných stává viditelným znamením vztahu jaký má Kristus k církvi.

6. Způsob obřadu uzavření svátostného sňatku

Obřad je součástí mše svaté nebo se omezuje na bohoslužbu slova. Vlastní svátostný obřad následuje po četbě evangelia a homilii.

Celebrant (kněz nebo jáhen koná-li se uzavření sňatku při bohoslužbě slova) položí snoubencům otázky týkající se požadavků svobody, věrnosti a plodnosti. K výměně souhlasu, které přičítá církev svátostnou platnost, dochází ve chvíli, kdy snoubenci ruku v ruce pronesou slavnostní formuli:

„Já, N., odevzdávám se tobě, N., a přijímám tě za manželku (manžela). Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen“

Celebrant potvrdí souhlas pronesený před církví slovy: „Co Bůh spojil, ať člověk nerozlučuje“! (viz Svatební obřady).

Vznik manželské smlouvy je tedy podstatně dán svobodným souhlasem pokřtěného muže a pokřtěné ženy⁸⁰. Církev považuje takový vzájemný souhlas za nezbytný, manželství je jím vytvářeno. Bez takového souhlasu manželství neexistuje! Souhlas znamená, že se muž a žena vědomě a svobodně⁸¹ vzájemně sobě dávají a přijímají. Tento souhlas svazuje oba ve smyslu biblických slov, že se stávají „jedním tělem“. (srov. Gn 2,24; Mk 10,8; Ef 5,31)

⁷⁸ P.Gigliani, *Svátosti Krista a církve*, str. 160.

⁷⁹ A.Auer: *K etické diskuzi o sexualitě a manželství*, Teologické texty 2001/5 (178-184), str. 182.

⁸⁰ Je možno ovšem uzavřít i tzv. **smíšené manželství** (mezi katolíkem a pokřtěným nekatolíkem) a **manželství s rozdílností kultu** (mezi katolíkem a nepokřtěným). Tato možnost je v kompetenci dané církevní autority (zpravidla biskupa) za předpokladu, „že obě strany znají a nevylučují cíle a podstatné vlastnosti manželství, stejně jako závazky týkající se křtu a výchovy dětí v katolické církvi, které na sebe bere katolická strana“(KKC 1635).

⁸¹ Chyběla-li svoboda souhlasu, může takovou situaci církev prověřit (příslušným církevním soudem). Pokud se to potvrdí, soud prohlásí neplatnost manželství, manželství totiž nikdy neexistovalo (obě strany mohou znovu uzavřít manželství, avšak za podmínky, že budou respektovat přirozené povinnosti vyplývající z předchozího svazku); srov. KKC 1629.

Vznik manželství je tedy dán svobodným souhlasem manželů, kněz (nebo jáhen) pouze asistuje slavení manželství, není udělovatelem této svátosti. Kněz (nebo jáhen) jménem církve (která stanovuje formu uzavírání manželství) jejich souhlas přijímá a uděluje jim požehnání. Přítomnost kněze (i svědků) je vyjádřením toho, „že manželství je církevní skutečnost“. (KKC 1630) Uvedený svobodný souhlas zpečetěný Bohem zakládá trvalé a výlučné manželské pouto.

V souvislosti s uvedeným vysvětlením vzniku svátostného manželství je možno citovat teologickou meditaci nad uzavřením manželství snad největšího teologa 20. století Karla Rahnera:

„Velká věc se děje v této hodině. Bůh nechť dá své požehnání. Jen tak se to může podařit. Již nespočetněkrát začínalo, co dnes začíná, a zůstane Božím tajemstvím, zdaří-li se to. A přesto, co dnes začíná, se ještě nikdy nestalo. Neboť život každého člověka a každého manželství je jedinečné... Dnes začíná to, co se ještě nestalo. Tak, jak je zde třeba žít, se ještě nežilo. Lze to říci o každém manželství... Ale proto mu ještě vždy lze dát na cestu mnoho rad a přikázání. Tak, jak se to děje zkušeností lidí a nebeskou moudrostí církve. Avšak jediné tajemství, k němuž jedinečné manželství směřuje, zná jen jeden: Bůh. Proto umlká veškerá lidská moudrost i moudrost církve. A lze jen říci: jděte s Bohem, který jediný všechno ví. Pán ať jde s vámi.“⁸²

7. Účinky svátosti manželství

Takto uzavřené křesťanské manželství posiluje a posvěcuje manžele mimořádnou milostí. Milost Ježíše Krista, jenž tkví ve svátosti manželství spočívá v novém způsobu jejich bytí. Jsou mu připodobněni, ocitají se ve zvláštním životním stavu v Božím lidu: stávají se „domácí církví“.⁸³ Je to dar odpovídající způsobu a stavu jejich života a milost pocházející od Krista, „aby jako on miloval církev a vydal za ni sebe sama, mohli se manželé navzájem věrně a navždy milovat a vzájemně se sobě dávat“⁸⁴. Účinky svátostného manželství jsou tedy dvojí: milost svátosti manželství od Krista pocházející a trvalé nerozlučné manželské pouto. Katechismus to vyjadřuje těmito slovy: „Svátost manželství...dává manželům milost milovat se láskou, jakou Kristus miloval svou církev; milost svátosti tak zdokonaluje lidskou lásku manželů, upevňuje jejich nerozlučnou jednotu a posvěcuje je na pouti k věčnému životu“. (KKC 1661).

8. Jak žít a svědčit (body k diskuzi)

Pozn.: 1. bod doporučujeme probrat nejdříve samostatně v páru

- příklady jednání, postojů nebo prostředků, které nám v manželství pomáhají na společné cestě k Bohu (zkuste následně vybrat několik příkladů, které vám ve vztahu dělají těžkosti a navrhnout konkrétní kroky ke zlepšení): odpuštění a smíření, konkrétní skutky lásky, úcta vůči partnerovi, empatie, oběť, modlitba (osobní a společná), komunikace s partnerem, inspirace pro růst např. z manželských setkání, společenství manželů, duchovních obnov, literatury apod., obnova manželských slibů a další...
- co mně manželství v životě dalo a také od čeho mi pomohlo se oprostit?
- osobní nebo zprostředkované zkušenosti a svědectví o působení Boží milosti v životě manželů

⁸² K. Rahner, *O svátostech v církvi. Meditace*, Praha: Scriptum 1993, str. 120-121.

⁸³ Takové označení je použito v dokumentu 2. vatikánského koncilu *Lumen gentium* (Světlo národů, čl. 11) nebo v Encyklice Jana Pavla II. zabývající se přímo manželstvím a rodinou *Familiaris consortio* (Rodinné společenství, čl. 21).

⁸⁴ P.Gigliani, *Svátosti Krista a církve*, str. 166

9. Modlitba

Bože všemohoucí,
ty jsi všechno stvořil a všemu dal svůj řád
a k svému obrazu jsi učinil člověka jako muže a ženu;
v ženě jsi dal muži nerozlučnou pomocnici,
takže už nejsou dva, ale jedno tělo a jedna duše,
a učíš nás, že co jsi spojil,
člověk nemá právo rozloučit.

Bože svatý,
ty jsi spojení muže a ženy posvětil
a učinil z něho veliké tajemství,
neboť manželství je obrazem
jednoty tvého Krista a církve.

Bože, z tvé vůle se žena od počátku stvoření spojuje s mužem
a ty jejich společenství naplňuješ svým požehnáním,
o něž je nepřipravil ani prvotní hřích,
ani vody potopy.

Žena: Mě, své služebnici dej lásku a mírnost;
ať žiju podle příkladu svatých žen,
o kterých čteme v knihách Písma.

Muž: Mě, svému služebníku dej,
ať mám ke své ženě důvěru a úctu,
ať ji vždycky miluji,
jako Kristus miluje svou církev.

Spolu: Ať tě, Pane, ve dnech štěstí chválíme,
ve dnech smutku ať v tobě nalézáme útěchu;
pomáhej nám v naší práci
a neopouštěj nás v našich starostech;
A oba ať nikdy nezapomeneme,
že nás společně povolal do svého království.
Upevni nás ve víře,
ať jsme věrní tobě i sobě navzájem,
ať žijeme podle evangelia
a vydáváme všem svědectví o Kristu.
(Dej, ať dobře vychováváme své děti
a dočkáme se na nich radosti.)
Dej, ať spolu žijeme šťastně;
dopřej nám dlouhá léta
a nakonec život věčný.
Skrze Krista, našeho Pána.
*Amen.*⁸⁵

10. Pro poučení

V tomto citátě z listu adresovaném biskupům Latinské Ameriky svatý otec Benedikt XVI. vyjádřil mimo jiné to, čím se má každá rodina stát:

„Žádné úsilí není marné, když pomůže zabezpečit, že každá rodina založená na nerozlučném svazku mezi mužem a ženou plní své poslání jako živá buňka společnosti, semeniště ctností, škola konstruktivního a pokojného spolužití, nástroj harmonie a privilegovaná oblast, ve které je život přijímaný a chráněný od začátku až po přirozený konec, s radostí a odpovědností.“

---

⁸⁵ Upraveno z: ČBK. Liturgická komise, *Svatební obřady*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2007 - Další modlitby za manželů najdete na www.modlitba.cz (Modlitby za různé potřeby a příležitosti ~ Modlitby manželů a za manžele)

BIBLIOGRAFIE

PRAMENY

- Dokumenty 2. vatikánské koncilu, Praha: Zvon, 1995
Katechismus katolické církve, Praha: Zvon 1995
VĚŘÍM. Malý katolický katechismus, Kostelní Vydří: KN 2001
BENEDIKCIONÁL, ČBK: MCM Olomouc 1994
ŘÍMSKÝ PONTIFIKÁL, Kostelní Vydří: KN/ČBK 2008

LITERATURA

- Auer A, *K etické diskuzi o sexualitě a manželství*, Teologické texty 2001/5 (178-184)
Beinert W., *Slovník katolické dogmatiky*, Olomouc: MCM 1994
Gerardi R., *Storia morale*, Bologna: EDB 2003
Gigliani P., *Svatosti Krista a církve*, Kostelní Vydří: KN 1996
Grelot P., *Regole e tradizioni del cristianesimo primitivo*, Casale Monferrato: Piemme 1998
Novotný J., *Modlitby*, Řím: Křesťanská akademie 1971
Muchová L., *Uvedení do metodiky přípravy na přijetí svátosti biřmování. Na cestě k lidské a křesťanské dospělosti* in *Křesťanská iniciace*. Sborník vědecké katechetické konference, Praha: Tomáš Halama, 2009, str. 93-104.
Otis-Cour L. , *Rozkoš a láska. Dějiny partnerských vztahů ve středověku*, Praha: Vyšehrad 2002.
Peschke K.-H., *Křesťanská etika*, Praha: Vyšehrad 1999
Rahner K., *O svátostech v církvi. Meditace*, Praha: Scriptum 1993
Staniek E., *Modlitby marnotratných synů a dcer*, Kostelní Vydří KN 2003
Torkington D., „Mrtví nelžou“, in *Neztracet naději*, Kostelní Vydří: KN 2002
Zvěřina J, *Teologie agapé II.*, Praha: Scriptum 1994

AUTOŘI (RŮZNÍ)

- DIAKONÁT, VÝVOJ A PERSPEKTIVY. Mezinárodní teologická komise, Praha: Krystal OP 2008
Eucharistické modlitby, Olomouc: MCM 1998
Nový biblický slovník, Praha: Návrat domů 1996
Shledni na naše prosby, Olomouc: MCM 2000

**„Svatost má tisíce podob a může se uskutečňovat
na každém místě a v každé profesi.
Spočívá v tom,
že člověk žije svůj obyčejný život
s tváří obrácenou k Bohu
a s duchem naplněným
vírou“.**

/Papež Benedikt XVI./